

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmae Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Tractatvs V. de Acedia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

viles sunt qui de bonis ecclesiasticis que bona pauperum sunt, conuiuia superflua faciunt. Tot enim pauperibus ea auferunt, quot inde habere poterunt: etiam ignominia magna erit in die iudicii, quando pauperes conuenerint vno dicente, iste mihi abstulit vnum pradium. Alio dicente, iste mihi abstulit vnum denarium, vel altud. ¶ Secundum est hoc, quod bona clericorum frequenter a pauperibus sunt oblata, & sanguine Christi comparata. Vnde incongruum est de elemosynis pauperum superflua conuiuia diuitibus facere. Accidit enim interdum quod in xx. solidis quos clericus prodigus expedit in conuiuio vno, multi pauperes posuerunt quod proprio ori subtraxerunt, & talis posuit ibi vnum obolum cui alius obolus non remansit. Similiter valde incongruum est, ea que sanguine Christi empta sunt, superflue expendere, vnde super illud Ier. 22. Vae qui facit laquearia cedrina, & pingit ea synopide, id est, Christi sanguine, dicit gl. ¶ Tertium est hoc, quod clerici debent esse forma gregum, & bonum exemplum aliis dare: & valde incongruum est quando sunt superfluis conuiuibus, illos corrumpit quos sanare debuerunt: & alios maculat quos debuerunt emundare & sanctificare, vnde dicitur de illis in epist. Iudae, Hi sunt in epulis suis macula conuiuata. Non solum sunt maculati, sed etiam maculae sunt alios maculantes suo malo exemplo, & materia ministrando suis superfluis conuiuibus gulostati & ebrietati, & multis aliis peccatis. ¶ Quarto debet cohibere clericos a vitio prodigalitate multitudo & magnitudo peccatorum quae sequuntur in eis ex vitio isto. Ex prodigalitate accidit in multis, quod ipsi sunt raptotes, simoniaci, opprobriatores pauperum, excoriatores subditorum. ¶ Quintum est hoc, quod vitium multum impedit eos ab officio suo. Non possunt enim illi officio suo intendere debitis aggranati. Et visitatio eorum potius est subditorum corruptio, propter nimias expensas, quam eorum correctio. ¶ Sextum deberet cohibere dissipatores honorum ecclesiasticorum a prodigalitate, consideratio districti iudicii. Si enim ex isto verbo. Esuristi, & non dedisti mihi manducare: illaturus est Dominus in iudicio. Ite ergo maledicti in igne aeterno: quid diciturus est prodigus dissipatoribus, qui non solum ipsi esurienti non dederunt manducare, sed etiam ipsi esurienti abstulerunt quod debuit manducare?

TRACTATUS V. de Acedia.

De his quae valere possunt ad detestationem Acediae, PARS I. quae habet quatuor capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et de diuersis exemplis quae valere possunt ad detestationem Acediae. CAPVT I.

POST

OST peccatum auaritiæ, dicendum est de peccato Acedia: quia pigritia interdum ex auaritia sequitur. Vnde Luc. 12. dicit ille diues cuius ager fructus vberes attulit, Anima mea multa habes bona reposita in annos plurimos, requiesce, & comede, & bibe: dicemus autem hoc ordine & de vitio isto. ¶ Primo, ponemus ea que possunt valere ad detestationem huius vitij. Secundo tangemus de diuersis generibus peccatorum que pertinent ad hoc vitium. Tertio, tangemus aliquid de remedijs contra vitium istud. Quarto, de ineluctato feruore qui acedia videtur esse contrarius. ¶ Ad detestationem vero huius peccati possunt valere diuersa exempla. Et possumus primo sumere exemplum a rebus que non habent sensum, nec vitam, nec rationem, sicut a sole. Secundo, ab his que vitam habent, & non sensum: vt ab herbis, & arboribus, & huiusmodi. Tertio ab his que habent vitam, & sensum, & non rationem, vt a brutis animalibus. Quarto, ab his que habent sensum, & rationem, & gratiam, vt a sanctis viris. ¶ Et primo, persequemur de primo. Positum Dominus preceptum soli, vt de singulis diebus ab oriente veniat ad occidentem, & singulis noctibus reuertatur in orientem, & nunquam praterit sol illud preceptum. Non pigritatur nec de die, nec de nocte, nec æstate, nec hyeme, implere illud preceptum. Quantumcumque laboret in vno die, nihilominus tamen summo mane surgit in sequenti die, & tamen non expectat tale remunerationem laboris sui, nec tale pœnam negligentiam suam, quale homo. Ad hoc videtur habuisse respectum Augustinus, cum dicit: Indecus est Christiano si radius solis eum in lecto: potest enim dicere sol si potestatem loquendi haberet. Amplius laboravi heri, quantum: & tamen cum iam surrexerim, tu adhuc dormis. ¶ Possumus etiam accipere exemplum ad detestationem acedia ab eis que ex terra nascuntur. Videmus enim herbas & arbores, que tam minimum habent initium, credendo ad magnam quantitatem deuenire, habent tamen tot aduersantiam sibi, vt hyemem & aliam aeris intemperiem. Singulis etiam annis aufertur eis labor florum, & fructuum, & frondium, & tamen nihilominus opportunitate inuenta operandi operantur: qui videret nuditatem earum in hyeme, vix crederet quanta pulchritudine indui possent, nisi idem alias vidisset. Qui videret quam parua arbor sit nucis in initio sui, vix crederet, quod ad tantam magnitudinem peruenire deberet, nisi simile alias vidisset. Non debet igitur pigritari homo, nec diffidere, etsi defectum bonorum in se videt, vel si aliqua sibi resistant. Plus enim potest homo quam credat. Tali exemplo vitur Dominus

nus Mat. 6. dicens: Considerate lilia agri quomodo crescunt. Et
 subditur: Dico autē vobis, quoniā nec Salomon in omni gloria
 sua cooperta est sicut vnū ex illis. ¶ Tertio vero exemplo vi-
 tur Salomon Prou. 6. dicens: Vade ad formicam, o piger, & con-
 sidera vias eius, & discē sapientiā: quā quum non habeat ducē
 nec praeceptorem, nec principem, parat aitate cibū sibi, & con-
 gregat in messe quod comedat. Et sunt quinque art. dēda in isto
 exemplo. ¶ Primo paruitas formicæ, quam Salomon proponit
 quasi magistrā homini. Multū enim potest confundi homo
 quando videt se tam parū scientiæ, q̄ a tam paruo animali po-
 test doceri. Vnde multū conari deberet ad addiscendum. Sicut
 accidit in scholis, quādo aliquis magn⁹ a puero paruo docetur,
 ex quādā erubescētia deberet ardentius addiscere. Ad hoc po-
 test referri quod dicit Sene. Pudeat ab exiguis animalibus nos
 trahere mores. Erubescere potest homo, q̄ tam paruum animal
 melius morigeratum est quā ipse. ¶ Secundo attendendū est
 quod dicit Salomon: Considera vias eius, & non viam. Vias vo-
 cans discursus quos faciunt pro quærendo cibo. Pluries enim in
 die vadunt ad quærdum frumentum: vnde satis possent eru-
 bescere illi homines qui semel in septimana grauantur venire
 ad sermonē ad quærendū animę suæ cibum. ¶ Tertio attenden-
 dum est, q̄ formica in hoc opere non habet hominem ducem
 cuius exemplū sequatur, nec praeceptorem cuius verbo ad hoc
 doceatur, nec prin. ipē a quo puniatur eius negligentia: homo
 tamen omnia ista habet. ¶ Quarto attendendum est, q̄ ipsa pu-
 rum granum eligit vt de ipso pascatur. Vnde multum possent
 in hoc confundi illi, qui spurcitas & immunditias alienorum
 peccatorū eligūt, vt illis os suū pascant: iuxta illud Prou. 16. Os
 stultorū pascitur imperitiā. ¶ Quinto attendendum est in hoc
 exemplo, q̄ formica adeo se onerat frumento, vt interdum vi-
 deatur minor esse suo onere. In quo possent satis confundi illi
 qui a sermone redeūt vacui, nec vnū verbū reportantes secum.
 ¶ Potest etiā valere ad detestationem acediae, exemplum eorū
 qui amāt mundum. Si enim respiciamus quot & quantis labo-
 ribus, quotidianis cruciatibus ipsi merentur cruciatum æternū,
 satis poterimus confundi, q̄ adeo sumus pigri laborare pro re-
 gno æterno: vnde Augu. O si possemus excitare homines, & cū
 ipsis pariter excitari, vt tales essemus amatores vitæ perma-
 nis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis, quis non vt
 viueret, continuo perdere vellet vnde viueret, & potius elige-
 ret vitam mendicantem, quā celerem mortem? Cui dictum
 est,

est. Nau
 moria
 mus, &
 tur in V
 arum
 Deus, p
 vitæ m
 rem in
 terrogā
 de illis
 Deo, qu
 statio a
 de mult
 boribus
 Prou. q̄
 omni b
 itinere,
 gūtur d
 borum
 scurrēd
 chryma
 tiorum
 num, cl
 sangui
 tus Acl
 rentib
 gi, aliq
 laborat
 sibi dat
 & non
 tana e
 ham i
 simila
 tum et
 dedit
 gen. a
 inueni
 De
 A
 b

est. Nauiga, ne moriaris, distulit? Cui dictum est, Labora, ne moriaris, & piger fuit? Leuia iubet Deus: vt in æternum viuamus, & obedire negligimus. Ad idem potest adduci quod legitur in Viris patrū de quodā sancto patre, qui quum vidisset ornatum cuiusdā mulieris, stens inquit, Ignosce mihi omnipotēs Deus, quia vnus diei meretricis huius ornatus, superauit totius vitæ meæ industria ornamēta Et abbas Pambo videns mulierem in Alexandria ad quam descēderat de eremō, fleuit. Et interrogātibus causam sui stetus, ait: Duæ res me mouerunt. Vna de illius perditione: alia quia non habeo tale studium placēdi Deo, quale studiū habet ista vt hominibus placeat. ¶ Ad detestationē etiā acediæ possunt valere exēpla bonorū virorum. Et de multis pauca ponemus. Ait Dauid, Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et de sapiente muliere legitur in fine Prou. q̄ panē otiosa non comedit. Et Apostolus dicit de se: Plus omnibus laboraui. De Christo legitur Io. 4. q̄ ipse fatigatus ex itinere, sedit super fontē. Et in multis aliis locis in Euāgeliis legitur de labore ipsius Vnde Ber. Quādiu vixeto, memor eto laborum quos Christus sustinuit prædicando, fatigationū in discursu, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in cōpatiēdo. Recordabor etiam dolorum, conuictiorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horūque similia. Alioquin requiretur à me sanguis iustus qui effusus est super terram. Legitur etiā, q̄ beatus Aclenius primo Palatinus, postea eremita maximus, quærentibus à se in quo cōsideret. Respōdit, In hoc, q̄ homines fugi, aliquādiu tacui, fleui. Potissimē in hoc gaudeo, q̄ manibus laboraui. Et quādā vidua moriens recusabat sepeliri in camisia sibi data, dicēs: Sepeliar in camisia elaborata propriis manibus, & non alienis. Et de beata Virgine legitur Luc. 1 q̄ abiit in mōtana cum festinatione. Legitur etiam Gene. 18. Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei, Accelera, tria fara simila cōmiscē, & fac subcineritios panes. Ipse verō ad armentum euenit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditq; puero, qui festinauit, &c. De quo verbo loquens Origen. ait: Senex currit, Sara accelerat, puer festinat, nullus piger inuenitur in domo sapientis.

De verbis Sacre scriptura quæ laborem suadent, & otium, vel pigritiam dissuadent.

CAP. II.

AD detestationem etiam acediæ possunt valere illa verba Sacre scriptura quæ suadent laborem vel dissuadent

Q 9 3

otium vel pigritiam. vnde Eccl. vlti. Verba sapientum quasi stimuli, & quasi clauis in altum defixi. Stimulus valet contra tarditatem iumentorum: sic verba sapientum contra pigritiam hominum. Et notandum quod homo laborat quasi contrariis vitiis. Est enim lentus ad bonum, & princeps ad malum. Sed verba sapientum sunt velut stimuli, quando excitant hominem ad bonum. Et sunt velut clauis in altum defixi: dum retinet hominem ne se precipitet in malis. De multis vero verbis quibus suadet nobis labor & dissuadet nobis pigritia, pauca ponemus. Ait Hieronymus super illud Ezechie. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ fororis tuæ. Superbia, saturitas panis & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius. Semper, inquit, est aliquid agendum, ne ager nostri pectoris manu cessante malarum cogitationum sentibus occupetur. Eccl. 7. Non oderis laboriosa opera, & iustificationem à Deo creatam. Rusticationem Deus creauit, quando Adæ dixit Genes. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, vel quum posuit hominem in paradiso voluptatis vt operaretur, vt legitur Genes. 2. & Ecclesiast. 14. Non defrauderis à die bono, & pericula dici boni non te prætereant. Et ibidem: Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non erit apud inferos inuenire cibum. Hoc manifestum est in diuite epulone, qui apud inferos guttam aquæ non potuit inuenire, quam digito Lazari qui leprosus fuerat petiit. Tunc non erat ipse ita indignantis natura, sicut in seculo isto fuerat. Adhuc non impetrauit ille guttam illam aquæ, & tamen plusquam mille anni transierunt ante quon petiit. Item Ecclesiast. 9. Quodcunque potest facete manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia apud inferos est, quò tu pperas. Apud inferos non est opus, sed merces operis. Nec ratio quia nihil profunt ibi artis argutiæ. Nec sapientia, nec scientia sunt ibi ad excusationem vel defensionem, sed potius ad accusationem. Seruus enim sciens voluntatem domini sui & non faciens, vapulabit plagis multis. Item Ecclesia. 11. Mane semina semen tuum, & vespere non cesseret manus tua. Et Apostolus 2. ad Timot. 4. In omnibus labora, opus fac Euangelistæ. Item 2. Thessalo. 3. Si quis non vult operari, nõ manducet. Ideo dedit dominus diuersa membra homini, vt ex omnibus ei seruiret, vnde quandoque debet homo seruire Deo ore, cantando: quandoque manu, scribendo, & sic de cæteris membris. Item ad Galatas 6. Bonum facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Et Ecclesiast. 6.

Ne

Ne acedieris in vinculis eius. & loquitur de sapientia. Vincula sapientia sunt diuina praecepta quibus ligatus est homo, qui ex morfu pomi prohibiti quasi venenati incidit in spirituale insaniam. Cuius insaniam sunt haec signa, quod mente quasi aliena loquitur, fatua cogitando, quod gaudet inde vnde stendum esset. vnde Prouer. 20. Stulticia est gaudium stulto. Et Aug. dicit super Io. Risum talium, risum esse phreneticorum. Signum etiam huius insaniam est hoc, quod homines exquirunt pericula quibus se perimant. Vnde Prou. 27. Cor iniqui exquirunt mala. Sicut occultos laqueos vsuræ vel simoniam quibus se perimat. Item in Psalm. Labores manuum tuarum quia manducabis &c.

Quantum peccatum acedia Deo displiceat. CAP. III.

Tertio potest valere ad detestationem acediae, si ostendatur quantum hoc peccatum Deo displicet, diabolo placet, & hominibus nocet. Quantum Deo displiceat, potest ostendi primo ex illo verbo Apoc. 3. Vtinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Calidus est, qui seruens est ad bonum. Frigidus est, qui simpliciter desistit à bono. Tepidus verò est, qui medio modo se habet. Et dixit gl. interl. quod maior spes est de frigidis quam de tepidis. Cuius rei haec est causa, quod tepidi quandam fiduciam & securitatem accipiunt de hoc, quod aliquid boni agunt, & ideo se non corrigunt. Tepidus verò de ore Dei euomitur, qui praedicatores in quibus Deus loquitur, de consortio sanctorum remouet per excommunicationem: vel tunc tepidus euomitur, quando in deteriora praecipitatur, vel quando impoenitens moritur. De hac tepiditate dicit Hieronymus: Tepiditas sola est, quae solet Deo vomitum prouocare. ¶ Quod autem acedia multum Deo displiceat, potest iterum ostendi per hoc, quod legitur Luc. 15. vbi sic habetur: Dico vobis, quod maius gaudium erit in caelo super vno peccatore poenitentiam agente, quam super nonagintanouem iustis qui non indigent poenitentia. quod exponit Gregorius, de iustis illis qui deuidiose se habent, & de peccatore feruente ad poenitentiam, vnde dominus feruentem peccatorem nonagintanouem iustis acediosis praeponebat. Sicut dux in praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quam eum qui nunquam fugit, nec vnquam fortiter egit. Plus amatur ager qui post spinas & tribulos fructus vberes reddit, quam ille qui spinas & tribulos nunquam tulit, & semper sterilis exitit. Ad idem ostendum induci potest, quod legitur Lucæ 13. de ficulnea fru-

Qq *

etum non faciente, Succide illam. Vt quid etiam terram occupat? Et quod dicitur Matth. 15. Tollite ab eo talentum. & loquitur de seruo pigro. Et subditur: Et inutilem seruum illū eicite in tenebras exteriores. Et Matth. 3. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

¶ *Quod peccatum acedia multum placet diabolo.*

QVOD autem hoc peccatū multum placet diabolo, potest ostēdi ex hoc, quod legitur Iob 40. Circūdant eum salices torrentis. Per torrentem cuius aquæ citō deficiunt, intelligitur voluptas præsens quæ citō finietur. In qua diuites huius sæculi plantati sunt velut salices, quæ sunt arbores instructuosæ, & huiusmodi salices circūdant diabolum quasi faciendo ei umbram. In hoc verò, quod homines qui nihil faciūt, salices vocantur, insinuatur quanta sit fatuitas eorū qui se meliores aliis iudicāt, & honorabiliore, quia nihil faciūt. Similis enim fatuitas est, ac si aliquis diceret. Salices amygdalinis arboribus præuālere, eo quod steriles sunt. Ad ostendendum etiam quantum hoc peccatum placeat diabolo, potest adduci, quod legitur Iudic. 1. de Adonibezech, qui amputauerat lxx. regibus manuum ac pedum summitates. Adonibezech interpretatur, dominus fulgurās, qui amputat illis qui habent regere alios summitates manuum ac pedum, dum procurat ut tales ad opera utilia sint quasi impotentes. qui habet summitates manuum ac pedū amputatas, inutilis est quo ad usum membrorum istorū, etsi membra ista habeat. Sic multi ad utilia opera sunt impotentes, sed ad inutilia vel noxia potentiā habent. Ad idem ostendendū valet, quod legitur Mat. 12. de immundo spiritu, quod inueniens domū à qua exierat vacantem, vadit & assumit septē alios spiritus nequiores se, & intrantes habitant ibi. & eiusdem 8. legitur de dæmonibus, quod dixerūt domino, Si eiicis nos hinc, in gregem porcorum mitte nos. Porci sunt qui nihil faciunt, nisi quod voluptati corporis deseruiunt, qui sunt quasi proprium hospitium dæmonum. In acediosis habet diabolus quasi hospitium quietis. vnde Iob 40. dicitur dormire in secreto calami. Calamus qui vacuus est, figurat hominem vacantem & otiosum, in quo diabolus quiescit & dormit.

¶ *Quantum acedia noceat proprio subiecto, & quod ipsa repleat hominem malis pœnæ.*

Siquitur videre qualiter noceat peccatum acedia homini. Nocet autem ei mala inferendo tam pœnæ quam culpæ, & plurima bona auferendo, & primo ostendemus quomodo hominem repleat malis pœnæ: mala verò pœnæ tria sunt, pauper

paupertas, vilitas, & afflictio siue dolor. Quod paupertas peccatum acediae sequatur, manifestum potest esse ex his verbis scripturae quae sequuntur. Prouerb. 20. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estare, & non dabitur ei. Item Prouerb. 10. Egestatem sibi operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat. Et 28. Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui vero sectabitur otium, replebitur egestate & 23. Veltietur pannis dormitorio. & 24. Vtquequo piger dormies? vsquequo de somno confurges? Paru inquam dormies, modicum dormitabis, paululum conferes manus, vt quiescas: & veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus. Paupertas modo quasi inermis est, & quasi lete incedit, ideo multi fugunt eam, vel resistunt ei, sed in futuro erit quasi armata, vt homo non possit ei resistere, & veniet quasi cursor vt homo non possit eam effugere. & Prouerb. 21. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. & Eccl. 10. In pigritiis humiliabitur cõgnatio, & in infirmitate manuum perit illabit domus. Tigna vocantur ligna illa quae vulgariter dicuntur capiones, eod quod se mutuo capiunt. vnde domorum cõgnatio, est coniunctio quae fit in superiori parte tecti, quam pigri ex pigritia permittunt humiliari. Hoc enim proprium est pigri non subuenire periculis tempore opportuno. Quod vero vilitas sequatur peccatum acediae, manifestum potest esse ex his verbis scripturae quae sequuntur. Ecclesia. 22. In lapide luteo lapidabitur piger, & omnes loquentur super aspernatione ipsius. Itẽ in eodẽ: De stercore bouum lapidandus est piger, & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus. Tunc piger lapide luteo lapidatur, quando increpatione dura & conuitiis plena increpatur. Omnis, qui eum tetigerit, manus excutiet, quia onerosus est hominibus, & libenter homines se expediunt ab eo. Itẽ Prou. 10. Qui congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertet in aestate, filius confusionis est. Melsis in qua colligendus est cibus spiritualis, est doctrina. Vnde Prou. 24. In doctrina replebitur cellaria vniuersa substantia pretiosa atque pulcherrima. Vel melsis potest intelligi praesens vita, in qua merita colligenda sunt. Quod autem afflictio sequatur peccatum acediae, potest ostendi primo ex hoc, quod acediosus est quasi totus famelicus. Eo enim, quod vacat & vacuus est, quasi totus esuriens est. Omnes sensus eius esuriunt, vt aures eius esuriunt rumores, visus vanitates, tactus & gustus voluptates carnales. Vnde Prou. 21. Desideria occidunt pigrum. Noluerunt enim quicquam manus eius ope-

rari, tota die concupiscit & desiderat. Acediosus laborat paralytici spiritali. vnde non est mirum si affigatur, & est figuratus per paralyticum illum de quo dicit Ceterio Mat. 8. Puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Qui torquetur laborando, bene torquetur, quia vtiliter torquetur. Sed qui torquetur quietando, male torquetur, quia inutiliter. Acediosus est in tadio vite. Vnde habet quandam tristitiam quae ad modum vermis corrodit cor eius, vnde Pro. 25. Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: sic tristitia nocet cordi. Seneca: Traditione bonarum artium occupandi sumus, quoties male habet inertia impatiens sui.

¶ *Quomodo acedia repleat hominem malis culpa*

SEQVITVR videre quomodo acedia repleat hominem malis culpa. Hoc autem primo potest ostendi ex illo verbo Proverb. 24. Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant viticæ, operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat: quod cum vidisset, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam. Sicut ager spinas profert & tribulos, & cetera inutilia, nisi vtilibus seminatus fuerit, sic homo spinas & tribulos germinabit vitiorum, nisi vtilibus occupationibus se repluerit. Vnde Bern. Hæc maledictio Ada, & in terra laboris nostri, & in agro cordis & corporis nostri, vt noxia vel inutilia gratuito passim proueniant: vitia vana vel necessaria cum labore. Potest etiam idem ostendi multis aliis exemplis. Corruptur enim aqua quiete. vnde Poeta: Ex capite vitium, ni moucantur aquæ. Vinum ex se etiam feces generat: & nisi a fecibus illis mundetur, totum corruptur. Idem accidit in homine. vnde Iere. 48. dicitur de Moab: Requieuit in fecibus suis, nec transfusus est de vase in vas, & in transmigratione non abiit. Idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus. Sapor corruptus & odor prauus non recedit a vino, si supra feces remanserit, imo interdum totaliter corrumpitur. Idem accidit de acedioso, qui totus quasi acidus & acerosus efficitur. Adeo enim corruptur, vt bona ei displiceant, quæ debeant sibi placere. Homo in presenti vita est similis illi qui est in flumine impetuoso, qui in vno loco stare non potest, & nisi ad summa coner, ad ima labitur. Eo enim quod omnis homo ex nihilo est, ad nihilum tendit, & ad nihilum culpa, & etiam ad mortem. Vnde nisi conetur progredi & proficere, regreditur & deficit. vnde Bern. In via vite non progredi, regredi est, qui nihil adhuc in eodem statu permaneat. Homo similis est castro plurium dominorum, inter quos ille, qui remissior est, totum amittit.

rit, alius enim paulatim aufert ei ius suum. Si spiritus remissus fuerit, caro quæ aduersus eum concupiscit quotidie aliquid acquirit super spiritum. vnde Prou. 12. Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Pãnus candidissimus quasi imperceptibiliter niger efficitur, vnde frequenter ablutio- ne indiget. Manus etiam corporis quasi insensibiliter post ablu- tionem sordidæ efficiuntur, vnde frequenter in die lauari oportet. Sic nisi homo frequenter se lauet à sordibus spiritualibus, illis repletur. Negligentia igitur & acedia hominem replent malis culpæ. Homo ad modum vineæ putatione indiget, & non semel tantum, sed frequenter: sicut ostendit Bernard. super illud Cant. 2. Tempus putationis aduenit, dicēs: Quis ita ad vin- grem omnia à se superflua refecauit, vt nihil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & effu- gata redeunt, & reaccendunt extincta, & sopita denuò excitantur. Parum est ergo semel putasse. Sæpe putandum est, imò si fieri possit semper: quia semper, quod putari oporteat, si non diffi- mulas inuenis, quantuncunque in hoc corpore manens profe- ceris. Erras si vitia putas emortua, & non magis compressa, vel- lis nolis inter fines tuos habitat Iebusæus. Subiugari potest, sed non exterminari. vnde in tanto discrimine consilium est obser- uare diligenter, & mox vt renascentium vitiorum capita appa- rebunt, promota seueritate succidere.

¶ Quomodo acedia auferat homini bona gloriæ, gratiæ & naturæ.

A d hoc ostendendum adduci potest, quod legitur Matt. 25. de seruo pigro: Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet de- cem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit, & qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo. Et qui non habet studium vel voluntatem operandi, sæpe auferetur fa- cultas. Iusto enim Dei iudicio fit, vt ille qui nõ vult bene opera- ri quum possit, postea non possit quum velit. Et Lucæ 19. dici- tur similiter de seruo pigro: Auferte ab illo minam. Et subdi- tur: Dico vobis quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet (supple, voluntatem operandi) & quod habet auferetur ab eo, scilicet facultas. Aufert autem acedia homini bona gloriæ, bona gratiæ, & bona naturæ. Bona gloriæ auferit, quia illa promittuntur solis strenuis & vigilantibus. Vn- de Luc. 12. Beati serui illi quos quum venerit dominus, inuene- rit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet il- los discubere, & transiens ministrabit illis. Et Matt. 11. Regnum caelorum vim patitur, & violèci rapiunt illud. Econtrario acediosi &

& pigri amittunt illud. Super quod verbum dicit glo. Grandis violētia est in terra nasci, & cęlū capere, & habere per virtutem quod per naturam non possumus. Non est verisimile quod acediosus talem violentiam cęlo faciat. Acediosus adeo lentē incedit quod in cęlo locum suum amittit. Aufert etiam acedia bona gloria. vnde Greg. Nemo in huius vitę itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Idē: Iustus vt cęlestia capiat, cauet ne inanis dies eat. ¶ Quod autem acedia bona gratię auferat, potest ostendi ex hoc, quod gratia Spiritus sancti est sicut ignis, qui nō potest esse otiosus. Desinit enim esse, si desinit agere. Sic gratia Dei quandoque amittitur, quia homo ex ea non operatur, vnde super illud Ioan. 13. Qui non diligit me, sermonē meum nō seruat. dicit Greg. Nūquam est Dei amor otiosus. Operatur enim magna, si est: si autē operari renuit, amor nō est. vnde Apostolus 1. Cor. 13. Gratia Dei in me vacua non fuit. Nec solum gratiā auferat homini acedia, sed etiā fructum qui à gratia deberet procedere: & sic aufert totam vtilitatē huius vitę, quod non est paruū damnum. vnde Bern. Quā mitius me priuares, o amara mors, vitę vsu, quā fructu: nam vita sine fructu, grauior mors. Deniq; duplex damnum paratur ligno in fructuoso, securis, & ignis. ¶ Aufert etiā acedia bona naturalia, deteriorat. Naturale enim ingeniu & cętera bona naturalia, deteriorat. Et si nullū aliud dānū faceret acedia homini nisi de amissione tēporis, nō parū dānificaret hominē.

¶ De octo que valere possunt ad temporis conseruationem.

Sed multi sunt qui dānū istud non reputāt. Ideo agemus hic de his que deberent mouere homines ad temporis cōseruationē. ¶ Et sunt octo que valere possunt ad hoc. ¶ Primo possunt valere ad hoc verba scripturę, quibus monemur ad tēporis conseruationē. Sicut est illud Eccl. 4. Fili cōserua tempus, & declina à malo. Et illud Prou. 5. Fili, ne des alienis honorē tuum & annos tuos crudeli. Fatu^s est qui rē ita pretiosam sicut est tēpus dat hosti suo crudeli, expēdendo illud in seruitiū dāmonū. ¶ Secūdo possunt valere ad hoc exēpla creaturarū, que quodāmodo videntur tempus cōsiderate quantum possunt. Accepta enim opportunitate operādi operantur, nec permittūt tempus vacuum transire. Vnde Eccl. 3. Omnia tempus habent. ¶ Tertio debet mouere hominē ad temporis conseruationem ipsa natura tēporis. Tēpus enim breue est, & velociter trāsit: & postquam trāserit, recuperari nō potest. Ad primum pertinet quod legitur Iob. 14. Breues dies hominis sunt. Et debem^{us} intelligere breuitatē istā respectu vitę aternę, cui debemus prouidere tempore

pore isto. De breuitate etiã ista rãgitur in Psal. vbi dicitur: Mille
 anni ante oculos tuos tãquam dies hesternæ quæ præterit. De
 hac etiã breuitate dicit Senec. Si multũ ætatis esset, parè dispẽ-
 sandũ erat vt sufficeret necessariis. Nunc quæ dementia est su-
 peruacua discere in tẽporis egestate? De velocitate verò legitur
 Job 7. Dies mei velocius transierũt. Et Seneca: Infinita est velo-
 citas temporis. Punctũ est quod viuimus & pũcto minus. Item
 Job 9. Dies mei velociore cursore fuerũt. De irreuocatione tẽ-
 poris, dicit beatus Ber. Non parum æstimes tempus quod in fa-
 ctis vel in dictis expeditur otiosis. Volat enim irreuocabile ver-
 bum, volat tẽpus irreuocabile, nec aduertit insipiens quid amit-
 tar. ¶ Quarto potest valere ad hoc pretiositas tẽporis. De qua
 Bernard. Nihil pretiosius tempore: sed heu nihil hodie vilius
 reputatur. Ostenditur autẽ pretiositas temporis tripliciter. Pri-
 mo, per hoc q̄ possessio temporis valde rata est, quantũ ad hoc
 q̄ vnicum tẽpus est semper, sicut de phœnice dicitur, quod est
 phœnix vnica semper auis. vnde quũ omne rarũ pretiosum
 sit, valde pretiosum debet esse tempus. Secundo ostenditur ex
 hoc, q̄ aliquis locus est in quo plus amaretur vna hora tempo-
 ris ad agendum pœnitentiã, quã tanta massa auri quantus est
 totus mundus. Locus ille infernus est. Tertio ostenditur ex hoc
 q̄ in vna hora temporis potest homõ promereri dimissionem
 pœnæ æternæ, & peccatorum suorum remissionẽ, Dei gratiam
 & æternam gloriam. ¶ Quinto potest valere ad hoc, si confide-
 ramus nos debitores esse totius temporis nostri. Nec debẽmus
 etiã illud soli creditori, sed pluribus. Fatuus enim est, qui mul-
 tis debitis obligatus est, si prodigẽ expendit. Debita nostra ostẽ-
 dit nobis beatus Bernard. dicens: O si cognouisses quã multa
 & quã multis debeas, videres quod nihil est quod facis. Pri-
 mo, Christo debes omnem vitam tuã, quia ipse pro tua posuit
 suam. Secundo exigunt præteritã peccata mea futuram vitam
 meam, vt faciam fructus dignos pœnitentiã, & recogitẽ omnes
 annos meos in amaritudine animæ meæ. Quid si tertium debi-
 torem ostendam, qui eam vendicet sibi? Puto q̄ desideres glo-
 riam quam oculus non vidit. Nonne ad hanc emẽdam, totũ te
 & quodcunq; poteris dare oportebit? Et cum omnia compleue-
 ris, non sunt condignæ passionẽ huius temporis ad futuram
 gloriam quæ reuelabitur in nobis. ad Rom. 8 Quarto debitori
 debes totum quod es, à quo totum habes, qui te fecit & benefe-
 cit: & cuncta ministrat cui horum proponis reddere quod de-
 bes. ¶ Sexto deberet hominem mouere ad conseruationẽ tem-
 poris

poris hoc, q̄ oportebit districtam rationem de eo reddere coram Deo. Omne enim tempus tibi impensum requiretur a te qualiter sit expensum, sicut dicit beatus Bernard. Et sicut capillus non peribit de capite: ita nec momentum de tēpore peribit. Vnde Psalm. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Et Thren. 1. Vocauit aduersum me tēpus, vt cōterat electos meos. Beneficiū temporis multum erit aduersus homines, etiā aduersus eos qui boni videntur esse. Valde enim ingrati apparetur illi, quibus Dominus tantum beneficiū dabat singulis momentis, quantum est beneficiū temporis, qui tanto beneficio non cessauerunt ab impugnatione ipsius. ¶ Septimo debet homines mouere ad idem hoc, q̄ tempus quodam speciali modo est nostra possessio. vnde Seneca. Reliqua à nobis aliena sunt, tempus tantum nostrum est. Tali modo tempus nostrum est: q̄ si tempus amittimus, quodam modo nosmetipsos amittimus: qui medietatem sui temporis amisit, quodammodo dimidiū se amisit. ¶ Octauo debet mouere nos ad temporis conseruationem hoc, q̄ temporis amissio quedam mors est. Est enim amissio vitæ. vnde Seneca. Quem mihi dabis qui aliquod pretium temporis ponat, qui intelligat se quotidie mori: idem: Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ. Et tunc quoque cum crescimus, vita decrescit: quemadmodum clesidra nō extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit: sic vltima hora qua est: desinimus, non solum mortem facit, sed sola coasumat. Et conseruatio temporis in hoc attenditur, vt in Dei seruitio expēdatur: & sic ex tempore quodammodo summato aternitas in futuro colligatur. Illi verò qui prodigè tempus expendit, frequenter accidit, quòd citius tempus amittat. Viri enim impij non dimidiabunt dies suos. Et implebunt in eo illud Eccl. 29. In tempore redditionis postulabit tempus.

De alijs sex que valere possunt ad detestationē acedia. C A P. I I I I.

Praeter prædicta sunt sex alia que possunt valere ad detestationem acedia. ¶ Primū est hoc, q̄ ipsa inquinat pulcherrimam partem ecclesie, scilicet viros contemplatiuos. Et est mirū q̄ illi sunt magis acediosi, qui minus esse debuerūt. Viri enim contemplatiui, quorum esset non solū currere, sed volare (anes enim spirituales sunt) ad modū testudinum lentissimè incedūt. vnde iam nō potest dici de illis illud verbum Esa. 40. Qui sunt isti qui vt nubes volant: sed velut mortui immobiles stant. Vnde necesse habent frequenter orare, exemplo Dauid, vt in via Domini viuificentur, & vt pennæ columbæ eis dētur, vt volare possint.

possint & requiescant. ¶ Secundo potest valere ad detestationē
 acediae hoc, q̄ ille qui hoc vitio à diabolo capitur, ignominio-
 sus capitur ceteris peccatoribus, sola enim ignavia capit eum,
 & quandoque solus timor. vnde Prou. 18. Pigrum deiecit timor,
 & animā effeminatorum esurient. Multum postea erubescere
 ille quem solus timor deiecit de equo virtutum, cum timor nō
 firmiter quaedam pictura terribilium. Præterea cum timor sit de
 malo futuro, ille quem timor vincit, quodammodo vincitur ab
 hoste qui nondum est, sed futurus, & quandoque etiam futurus
 non est. vnde Sene. Illud tibi præcipio, ne sis miser ante tēpus.
 Illa quæ velut imminetia expauit, forassis nunquam ventu-
 ra fut. ¶ Tertio potest valere ad detestationem acediae hoc,
 q̄ homo acediosus valde ignominiose detinetur captus. Non
 enim ligatus est vinculis ferreis, imò nec stupeis, sed poti⁹ nul-
 lis. Sola enim desidia detinetur: nec habet aliquem carcerem
 quo claudatur, vel custodes quibus custodiatur, nisi prout sum-
 mat. vnde Prouerb. 15. Iter pigrorum quasi sepes spinarum. Ho-
 mini pigro videtur q̄ viæ sibi spinis clausa sint, & quòd nullo
 modo fugere possit de manibus diaboli. Videtur sibi quòd si
 conuertatur ad Dominum, statim debeat mori. vnde Gen. 4. di-
 cit Cain: Omnis qui inuenerit me, occidet me. Idē legitur Prou.
 21. Dicit piger, Leo est foris, in medio platearum occidendus
 sum. Et 26. Dicit piger, Leo est in via, in itineribus leæna. Mirū
 est quare ita timent pigri conuerti ad Dominum, cum videant
 eos qui ad Dominum conuertuntur, diutius vivere, & pulchrio-
 res esse. ¶ Quarto potest facere ad detestationem acediae hoc,
 q̄ vitium istud solū vel maximè homines infestat & impugnat,
 quando sunt in seruitio Dei. vnde partem Dei nititur ei aufer-
 re, nec parum deteriorat eam: quandoq; enim efficit vt Psalte-
 riu vñ cū fastidio & acedia dictū minus sit gratū Deo, quàm
 psalmus vnus cum deuotione & hilaritate dictus. vnde Hiero.
 Malo psalmū vñ cū hilaritate mētis decantare, quàm totū psal-
 teriu cum fastidio & torpore & acedia. ¶ Quinto potest valere
 ad detestationē acediae hoc, q̄ acedia est valde grauis infirmi-
 tas. Tria autē faciunt ad grauitatē istam. Primum est hoc q̄ illi
 qui laborāt hac infirmitate, nesciunt se infirmos esse: vnde se sa-
 pientes esse reputant, & alios iudicant. Ideo dicitur Pro. 26. Sa-
 pientior sibi videtur piger, septem vitis loqueribus sententias. Pe-
 riculosa verò solet esse infirmitas quæ nō agnoscitur, quia eius
 remedium non queritur. vnde Bernar. Scio longius à salute ab-
 siltere membrū quod obstupuit, & ægrum sese non sentientem
 pericu

periculosius laborare. Secundo facit ad grauitatem huius infirmitatis eius prolixitas. Est enim accedia velut febris lassā. Vnde de illa potest intelligi quod dicitur Eccl. 10. Languor prolixior grauat medicum. Tertio facit ad grauitatem huius infirmitatis hoc, quod reddit hominē impotentē ad operandum: vnde significatur per paralysin Matt. 8. & Matt. 9 per ariditatem manus Matth. 12. vbi legitur sic, Et ecce homo habens manum aridam, &c. Accediosus manū dexteram aridam habet, sed non sinistram: quia impotens est ad bene operandū, sed non ad male operandum: vnde Zach. 11 dicitur de malo pastore: Brachium eius ariditate siccabitur, & oculus eius dexter tenebrensens obscurabitur. Tunc oculus dexter obscuratur, quando pastor ad spiritualia cæcū efficitur. Accedia est velut febris illa que dicitur critica, que prouenit ex cōsumptione naturalis humiditatis. Sic accedia ex defectu humoris gratiæ. Sexto potest valere ad detestationem accediæ hoc, quod accediosus iniquus est in Deū: quia defraudat eum in lucto talenti quod ei cōmisit. Iniquus est in proximū, & quia eum scandalizat, & quia defraudat eum in hoc, quod vult comedere & bibere sicut & ipse, & tamen non vult laborare sicut ipse. In seipsum etiam iniquus est quia hostes suos nutrit à quibus perimatur, scilicet vitia.

De diuersis generibus peccatorum qua ad hoc vitium pertinent,
PARS III. que habet XVII. capitula.

De tepiditate & malū que in homine tepiditas facit. CAP. I.
DICTO de his que faciunt ad detestationem accediæ, consequenter dicendum est de diuersis speciebus vitiorum, que ad accediam pertinent. Videntur autem ista xvj. vitia ad accediam pertinere. Tepiditas, mollities, somnolentia, otiositas, dilatio, tarditas, negligentia, imperfectio siue imperseuerantia, remissio, dissolutio, incuria, ignauia, indeuotio, tristitia, tardium vitio, desperatio. ¶ Tepiditas est paruus amor boni. Et videtur esse tepiditas prima radix in peccato accediæ, & ex hac videtur nasci cætera vitia enumerata. Facit autē tepiditas multa mala in homine. ¶ Primo Deo vomitū prouocat, vt prius ostensum est. Tūc tepid⁹ à Deo euomitur, quū in deteriora labi permittitur, vel impœnitēs moritur. ¶ Secūdo fiduciā tērdi & accedēdi diabolo præstat. De multis enim vitiis tentat diabolus hominē tepidū, de quibus nō aunderet tērare hominē feruentē. vnde dicitur authoritatē, Ollæ feruētī muscæ non insident. Tertio reddidit hominē quasi impotentē & contractum: vt patet in illis qui cum valde fortēs sint, nō possunt sextam partem pœnitentiæ facere quam

quam fecit vetula vna, quod accidit propter tepiditatem, scilicet quia paruum habent desiderium agendi poenitentiam, vnde Bern. Forsitan ideo non possumus, quia non multum volumus. Tepiditas etiam facit vt homo petat, & non accipiat. Accidit enim q̄ aliquis x. annis non accipit quod in oratione petit, quia petit tepidè, quod alius qui feruenter peteret, vna die impetraret: vnde Aug. Seruat tibi Deus quod nō vult cito dare, vt & tu discas magna magnè desiderare. Tepiditas etiam facit vt homo semper pugnet nec vnquā vincat, nec illā sublimē p̄missionē vincētū vnquā accipiat, q̄ habetur Apoc. 2. Vincētī, inquit dabo māna abscōditū. Tepid⁹ autē adeo remisse agit, q̄ nūquā peruenit ad retributionē, q̄ est in custodia mādatōrū. Quæ tanta est q̄ nō potest dici sicut dicit Glo. sup illud, In custodiēdis illis retributio multa. Tepid⁹ similis est homini auaro, de quo dicitur vulgariter, q̄ tantū expēdit quantū largus, & tamē non habet inde gratiā, nec mercedē, quia pro modico multā perdit. Tepidus semper seminat in præsentī vita, & nunquā metit, quia ad pacē animi nō peruenit. Ideo dicit beat⁹ Ber. cōtra tepiditātē istā. Si incipis, incipe perfectē, si im̄fectus es, hoc iā perfectē age: si p̄fectionis aliqd attigisti, te ipsum in temetipso metire.

Demolitiē.

C A P. XI.

Sequitur de mollitiē quæ est impatiētia rei duræ. De qua legitur Proverb. 18. Qui mollis est & dissolutus in opere suo. frater est sua opera dissipantis. Mollis est ille qui cedit duris, id est, tribulationibus succumbit. Vnde quādo in opere inchoato aliquid durum occurrit, ipse ab opere desistit, & talis frater est sua opera dissipantis. Idem enim est ac si ea dissiparet. Mollitiē ista est velut quædā culcitra, in qua diabolus in homine quiescit. Homo etiā mollis est velut homo viuēs, qui ad ignem tribulationis quasi liquefit, & ad nihilum redigitur. Ad quantam miserā deuenturi sint qui molles sunt, insinuat Deut. 28. vbi sic legitur: Homo delicatæ vitæ & luxuriosus valde inuidebit fratri suo, & vxori quæ cubat in sinu suo, ne de eis det carnis filiorum suorum quos comedet. eò quòd nihil habeat aliud, & paulò post: Tena autē mulier & delicata, quæ super terrā ingredi nō valebat, nec pedis vestigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimīā inuidebit viro suo, quæ cubat in sinu suo super filij & filia carnis. Summū remediū contra mollitiē istā est ignis Spiritus sancti, qui lutea consolidat: valet etiā contra istam mollitiē assuetudo durorum: vnde Bern. Rusticus duos habet neruos, fortes lacertos, Exercitatio hoc fecit, sed

R r

cum corpore mollescit. Dissolutus potest vocari in verbo proposito qui mollis est, & qui nullo amore ligatus est ad opus bonū, vel qui paralyticus est, Paralytis enim dissolutione sonat.

De somnolentia, ubi ponuntur duo exempla quae valent contra eos qui nomine contemplationis palliant pigritiam suam. CAP. III.

Sequitur de peccato somnolentiae, quod ad acediae pertinet. Quia sicut legitur Prou. 19. Pigredo immittit soporem, quod potest intelligi de sopore cōtemplationis, & de sopore corporis. Somnū contemplationis pigredo immittit in illos qui nomine contemplationis palliant pigritiam suā, nolentes operari aliquid. Contra quos possunt valere haec duo exempla quae subiungimus. ¶ Legitur in vitis patrū, quod quidam peregrinus venit ad abbatem Syluanum in montem Sina. Et cum videret fratres operantes, dixit: Quare operamini cibum qui perit? Maria enim optimam partem elegit, &c. Tunc senex fecit ei dari codicem ut legeret, includens eum in cellula. Cum igitur transisset hora nona circūspiciebat ille utrum quis vocaret illū ad cibum: & veniens ad senem interrogavit utrum fratres comedissent. Cui respondit senex: Tu homo spiritualis es, & non necessitas habes hanc escam. Nos autē tanquam carnales comedimus, ideo operamur. Quod cum audisset, coepit poenitere. Cui abbas Ergo necessaria est Martha Maria. Item abbas Ioānes dicebat fratri suo maiori: Velle semper esse securus sicut angeli secuti sunt, nihil operantes, sed sine intermissione Deū collaudantes. Et proiecto pallio suo intrauit in eremū. Et post septimanā rediit & pulsauit ad ostium fratris sui, qui quaeuit, Quis es tu? Et ille respondit. Ego sum Ioānes. Et frater dixit: Ioānes angelus factus est, & vltra inter homines nō est. Ille autē pulsabat, dicens: Quia ego sum, & nō aperuit se. Et dimisit eū affligi. Tandē aperuit ei, dicens, Si homo es, iterū habes necesse operari, ut viuas. Si autē angelus, quid quaeris intrare in cellam? Et ille statim poenitentia egit.

¶ De somno corporis.

De somno vero corporis satis planum est, quia pigredo immittit eum. Multi enim ex pigredine conantur ad dormiendum, cum tamen dormire non possunt. ¶ De somno vero corporis ad praesens tria ostendemus. Primo, ostendemus ea quae sunt reprehensibilia circa somnum. ¶ Secundo, ea quae debent homines cohibere a nimietate somni. ¶ Tertio, quae sunt necessaria ad hoc quod aliquis dormiat prout debet.

¶ Quinque reprehensibilia sunt circa somnum corporis.

QUINQUE vero reprehensibilia sunt circa somnū. Primo, nimietas somni ad quod pertinet illud Prou. 33. Usquequo p-

ger dormis: ¶ Secundo, reprehensibilis est circa somnum brutalitas, videlicet quando aliquis dormit vt porcus, vnde Ber. Carnalis somnus & brutalis: & sicut dicitur Iertheus abominandus est seruo Dei. Idem: Caue inquantū potes serue Dei, ne sit somnus tuus vt requies lassī, sed sepultura corporis suffocati. ¶ Tertio, reprehensibilis est tristitia in surgendo à somno: vnde Eccl. 1. Hora surgendi non te tristet. ¶ Quarto, reprehensibilis est pigritia in surgēdo à somno: vnde Eccl. 29. Sicut ostiū vertitur in cardine suo, ita piger in lecto suo. ¶ Quinto reprehensibilis est circa somnū in oportunitas somni: vt qñ aliquis dormit quādo nō esset dormiendū, vt in tēpore orationis Cōtra illud 1. Pet. 4. Estote prouidentes, & vigilate in orationibus, vel cū aliquis obdormit in sermone, vel lectione: iuxta illud Ecc. 22. Cū dormire loquitur qui narrat stulto sapiētia. Si stult⁹ nō habuisset voluntatē dormiēdi p̄ duos dies: tamē tēpore lectionis vel sermonis dormiret. Tēpus etiā in quo dormiēdū nō est, tēpus matutinū est. Illud enim tēpus non est somno occupandū: quia valde vile est & studio, & orationi, & diuinæ laudi, & Dei cōsolatio frequentius tēpore illo recipitur. ¶ Ad primū pertinet quod dicitur in Ps. Mane astabo tibi, &c. Et ad secundū pertinet quod legitur Iob 8. Si diluculo cōsurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus, statim euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum tuū. Et Sap. 16. Oportet prouenire solē ad benedictionem tuam, & ad ortum solis te adorare. Primo pauperi qui eis occurrerit, consueuerunt diuites dare: sic Dñs libentius eos exaudit, qui mane valde orāt eum. Ad hoc autem q̄ matutina hora sit idonea ad laudandum Deum, pertinet illud quod legitur Iob 38. Cū me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei. Astra matutina sunt viri contemplatiui, qui horis matutinis præcipuē laudāt Deū. Ad hoc verò q̄ cōsolatio Dei matutinis horis præcipuē recipiatur, pertinet illud Iob 7. Visitas eū diluculo: & illud Esa. 26. De mane vigilabo ad te. & Exo. 16. Filii Israhel colligebant manna hora matutina. Ad significandum, q̄ tunc dulcedo Spiritus sancti colligenda est. Sicut corporum amatores stabiliūt corpus aliquid in mane gustando: sic dulcedine Spiritus sancti in mane stabiliendus est Spiritus. Vnde ad Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor.

¶ *De rebus quæ deberent homines cohibere à nimietate somni.*

TRIA autē sunt quæ deberēt homines cohibere à nimietate somni. Primo exempla, ad quod pertinet illud verbū Aug. prius positū indecēs est Christiano, si radius solis inueniat eum in le-

cto. Secundo hoc, q̄ somn⁹ absq; necessitate, est tēporis amissio: unde Bern. Quantū ad debitum cōtinui profectus, nihil ica deperit de vita nostra, quā quod somno deputatur. In veritate somnus est quasi quedā species vel imago mortis. Tertio deberet cohibere hominēs à nimietate somni multiplex malū quod in scripturis legit̄ ex somno accidisse. Et de hoc sufficiat ponere quinq; exēpla. Primū exēplū est Iud. 4. de Sisara, qui cū bibisset iac, obdormiuit, & interfectus est à Iahel, clauo in cerebro eius defixo. Secundū exemplū est Iudic. 16. de Samsonē quē Dalida fecit obdormire super genua sua, & rasis septē crinib⁹, captus est & exoculatus. Tertiū exemplū est in Iudith 13. de Holoferne, qui dormiit à muliere Hebrēa interfectus est. Quartū exemplū est Mat. 26. vbi Apostoli somnolenti legitur Christi amississe. Quintū exemplū est Act. 20. de quodā adolefcēte, nomine Euthyco, qui cū disputante Paulo, graui emergeretur somno cecidit de tertio coenaculo, deorsum, & sublat⁹ est mortuus.

¶ *De rebus necessariis homini vt debito modo dormiat.*

TRI^a autē necessaria sunt homini ad hoc q̄ debito modo dormiat. Primo, necessarium est ei vt vigilando labore: unde Eccl. 5. Dulcis est somnus operanti siue parum, siue multum comedat. Homo otiosus affligitur non solū dormiendo, sed etiā vigilando. Secundo, necessariū est ei vt sobriē potu & cibo utatur. Tertio, vt sensus suos sobrios custodiat: unde Bern. Sobriū cibum, sobriū sensum, sobriū sequitur somnus.

¶ *De otiositate, & quod stultus sit otiosus.* CAP. IIII.

CIRCA hoc peccatum, primo ostēdemus quā stultus sit qui otiiū diligit. Secundo ostēdemus q̄ otiosi licet semper reprehensibiles sint, præcipuē tamen tempore gratiæ reprehensibiles sunt. Tertio tangemus ea quæ attendenda sunt alieus in occupatione quā vult eligere. Quā stultus verò ille sit qui otiiū diligit, ostenditur Prou. 12. vbi sic legitur: Qui operatur terram suā, satiabitur panibus: qui autē sectatur otium, stultissim⁹ est. Non solum stultus est talis vel stultior, sed etiam stultissimus.

¶ *De rebus gradibus stultitiæ.*

PRIMVS gradus stultitiæ est, vitā suā negligere: ei necessaria querēdo. Secundus gradus est, vitā suā hostib⁹ in defensionem exponere. Tertius gradus est, hostes qui eū interimāt pacere. Hos tres gradus stultitiæ habet q̄ sectatur otiiū. Vitæ enim eternæ quæ futura est nō prouidet hostibus etiā suis, scilicet vitii & dā monibus se exponit, vt iam ostendetur. Hostes etiam suos nutrit, quia otio vitia nutriuntur, & impinguntur, sicut & an-

letes & etiam equi solent otio impinguari.

¶ De xi. stultitiis hominis otiosi.

Et possumus assignare xi. stultitias quæ sunt in homine otioso. ¶ Prima stultitia est, quod ipse diabolo locum facit. Contra illud Apoitoli ad Eph. 4. Nolite diabolo locum dare, unde videtur diaboli societate amare. Apud hominem occupatum non habet diabolus ubi possit esse: quia res perfecte occupata non est capax alterius rei. Ideo dicit Hiero. Sæper aliquid boni operis facito, ut te diabolus inueniat occupatum. Ex hoc verò quod aliquis in se diabolo locum facit, iam est indignus omni loco præterquam inferno, unde primus locus otiosi est infernus, sicut & diaboli. Quod sic potest ostendi. Costat quod otiosus celo non recipietur. Calum enim merces erit tantum eorum quod operati fuerint. Unde Matt. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. In paradiso etiam terre stri non recipietur. Unde Gene. 2. Tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis operaretur. In purgatorio non recipietur: unde Ps. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabitur. Otiosi non laborant cum hominibus, & ideo non flagellabuntur cum hominibus in purgatorio, sed cum demonibus in inferno. Otiosus etiam indignus est esse in mundo illo: unde Luc. 13. de ficulnea sterili. Succide eam, ut quid terram etiam occupat? Revertitur ergo quod solum in inferno digni sunt otiosi. ¶ Secunda stultitia est, quod otiosus in tali statu se ponit quod brutis animalibus inferior est, quo ad hoc quod brutis animalibus licitum est comedere: homini verò otioso prohibet hoc Apostolus 2. ad Thes. 3. dicens: Si quis non vult operari, nec manducet: homo otiosus est velut homo mortuus: unde Sene. Otium sine literis, mors est, & viui hominis sepultura. Et Eccl. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. Leo mortuus est aliquis magnus otiosus, cui prævalet canis viuus: id est, aliquis vilis strenue operans, imò etiam homo otiosus est plusquam mortuus, unde in epist. Iudæ dicitur de quibusdam, quod sunt arbores autumnales infructuosæ, bis morituræ. Arbor in autumno plātata quando fructum facit, sero facit illud. Sic aliqui dum sani sunt, otiosi volunt esse: sed in articulo mortis tunc primo volunt fructum penitentiæ facere. Ideo frequenter accidunt quod absque fructu decedunt. Et tales homines infructuosi quasi bis mortui sunt: quia non solum mortis temporalis, sed etiam æternæ sunt debitores. In quo deterioris conditionis sunt quam bruta animalia. Illa enim solam mortem temporalem debent. ¶ Tertia stultitia est, quod ex negligentia excolendi se, fructum sui ipsius amittit. Si quis vinum haberet in qua mille asinatæ vini posset colligere, valde re-

putaretur farus & infelix ab omnibus, si ex negligentia excoler-
di eam, fructum illum amitteret. Fructus quem quis in se collige-
ret, si se diligenter excoleret, praualeret vino regni vniuersi. Quia
farus est ergo qui ex negligentia tantum fructum amittit, quem
in se colligere posset? Multum deberet confundi talis. Ideo dicit
Sen. Turpissima iactura est, quae per negligentiam fit. Turpissima
ideo vocatur eam, quia est erubescere etiam plena. Nemo est ita pauper
qui de fructu oris sui ita ditari non posset, si bene excoleret illum.
vnde Prou. 12. De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis.

¶ De octo fructibus oris.

Ex ore suo posset homo colligere octo genera fructuum valde
pretiosorum, non solum per annum vel per mensem, sed etiam
singulis diebus, si quis bene excoleret os suum. ¶ Primus fructus
est Dei laudatio. ¶ Secundus est gratiarum actio: pretiositas vero
horum fructuum ex hoc manifesta est, quod caelestes arbores ca-
les fructus ferunt. Ibi enim sonat gratiarum actio & vox laudis,
iuxta verbum prophetae. Tertius fructus est oratio. Cuius fructus
pretiositas manifesta est, ex hoc quod ab angelis in caelis deferretur.
vnde Tob. 12. dicit Angelus: Quando orabas cum lacrymis, & re-
pellebas mortuos, ego obtuli orationem tuam domino. Non est
vile xenium vel donum quod a tantis nutriis Deo praesentatur. Ex
virtute etiam orationis manifesta est pretiositas huius fructus. De
qua dicit Greg. Magna virtus orationis quae effusa in terris celo
operatur. ¶ Quartus fructus est confessio. Cuius fructus pretiositas
patet ex hoc, quod Deus vult fructum istum semper ante se ha-
bere. vnde in Psal. Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Con-
fiteuerunt diuites quando diuersi fructus porrantur ante eos, illum
retinere ante se, quem praeter ceteris amant. Ideo autem dominus
amat confessionem, quia confessio efficit & custodit pulchritudi-
nem. Pretiositas etiam huius fructus ex hoc patet, quod nullus Deo
adeo displicet qui non placeat ei, si fructum humilis confessionis
ei offerat, vel etiam offerre proponat. vnde Psal. Dixi, confitebor
aduersum me iniustitiam meam domino, &c. Latro dum in ter-
ra humilem confessionem Deo obtulit, a patibulo inferni se ab-
soluit, & regnum aeternum meruit. ¶ Quintus fructus est mode-
stia quae in hoc attenditur: vt homo modum ponat in verbis suis,
quo ad quantitatem, & vt loquatur qualia debet loqui, scilicet ve-
ra, & quae ad Dei sint gloriam & proximi utilitatem, & vt loqua-
tur qualiter debet loqui, scilicet non clamose. Pretiositas huius
fructus patet ex hoc, quod legitur Prou. 17. Qui moderatur ser-
mones suos prudentissimus est. ¶ Sextus fructus est abstinencia
cuius

cibus fructus pretiositas patet ex hoc, q̄ tanta virtutis est ab-
 stinentia, quod vitā hominis prolongat. vnde Ecc. 37. Qui absti-
 nens est, adiciet vitam. Talis virtutis dicuntur fuisse fructus ar-
 boris solis & lunæ, de quibus legitur in historia Alexandri. Sacer-
 dotes enim solis & lunæ fructibus illis vescentes, referuntur vi-
 xisse annis x l. absq; lesione. ¶ Septimus fructus est, fraterna eru-
 ditio. Fructū istum specialiter ferre voluit ipsum lignum vitæ:
 scilicet ipse filius Dei. Marc. 1. Eamus in ciuitates & vicos proxi-
 mos. vt ibi prædicem, ad hoc enim veni. ¶ Octauus fructus est,
 fidelis reclamatio, quando homo videt iniurias inferri Deo vel
 proximo. Præciositas verò huius fruct⁹ manifesta est ex eius rati-
 tate. Pauci enim inueniuntur qui istum fructum habeant. Vnde
 Prouer. 20. Multi misericordes vocantur: virū autem fidelē quis
 inueniet? Videmus quotidie fratres nostros à canibus dilacerari,
 & non est qui reclamet: id est, à detractoribus. Imò, q̄ plus est,
 videmus ipsum Deū à latoribus crucifigi, & nō est, qui inde lo-
 quat. Illi qui solo verbo possent Dei has contumelias impedire,
 non curant de hoc loqui. ¶ Quarta stultitia otiosi est, quod ipse
 exponit se absq; defensione hostib⁹ suis. Otiosus est, sicut signū
 ad sagittam. Potest enim à dæmonibus vndique sagitari. Vnde
 potest dicere illud Thren. 3. Terendit arcum suum, & posuit me
 quasi signum ad sagittam. Occupatio velut quidam clypeus est
 cōtra sagittas diaboli. vnde Poëta: Otia si tollas, petiere Cupidi-
 nis arcus. Est etiā otiosus velut castrū absque muro. Vnde Eze-
 3. Ascendam ad terrā sine muro. Verbum est diaboli, Veniam
 ad quiescentes habitantesq; securè. Homo verò occupatus est ve-
 lut castrū bene clausum, vnde Aug. Non facile capitur à tēto-
 re, qui bono vacat exercitio. Homo otiosus non tantū vni hosti
 expositus est, sed etiam pluribus. Vnde habetur in vitis patrum,
 q̄ dixerunt seniores operantē monachū dæmone vno pulsari,
 otiosum verò innumeris spiritibus deuastari. ¶ Quinta stultitia
 est, q̄ eum ipse valde pauper sit, & nihil lucretur, tam largè ex-
 pendit res valde pretiosas, scilicet tempus suū, & bona sua natu-
 ralia: vnde in hoc negotio nihil est deterius otio, quod nō solū
 noua nō acquirit, sed etiā patra cōsumit. ¶ Sexta stultitia otiosi
 est, q̄ ipse facit quasi receptaculū omnium sordium. vnde Ber.
 Omnū tentationū & cogitationum malarū & inutilium sentin-
 a est otium. In sentina sordes recipiuntur in nauibus marinis:
 Siccorotiosi quasi omnes sordes recipiūt vitiorum. Licet autem
 otium origo possit esse omnium peccatorū, spiritaliter tamen
 occasio est istorū peccatorū, scilicet, luxuriæ, verborum, nuga-

rum, & curiositatis, & superbia. De peccato luxuriæ habemus exemplum Dauid, qui dum occupatus fuit bellis, continens fuit, postea verò tempore otij adulteriũ commisit: vt legitur 1. Reg. 11. Salomon etiam dum occupatus fuit circa templũ & alia edificia, non ita infatuatus fuit in amore mulierum, vt postea quando factus est otiosus. Poëta etiã dicit: Queritur Agittus quare sit factus adulter. In prõptu causa est, desidiosus erat. & Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuę superbia, saturitas, panis abundantia & otium. De verbositate & curiositate legitur 1. ad Tim. 5. Adolescentiores viduas deuita. Et subditur, Dilecti enim circuire domos non solũ otiosæ, sed etiam verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet. De nugis verò dicit beatus Bernar. Otiositas est mater nugarum, nouerca virtutũ. De superbia verò dicitur in Psal. In labore hominũ non sunt, & cum hominibus nõ flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia. ¶ Septima stultitia otiosi est, quòd ipse secũ vult habere qui eum de malitia instruat: vnde si sapiens sit, nõ faciet mala. Otiositas quasi quedam magistra malitiæ est. vnde Eccles. 33. Seruo maleuolo tortura & compedes: mitte eum in operationem ne vacet. Multam enim malitiã docuit otiositas. ¶ Octaua stultitia otiosi est, quòd quũ ipse sit submersus in profundo stultitiæ, sine malitia non vult tamen porrigere manum ad laborem, licet aliter euadere nõ possit. Vnde Senec. A stultitia nemo emergit, nisi manum porrigat ad laborem. Homo otiosus, qui non vult se occupare vt à peccato possit exire, tali stultitia laborat qua laboraret ille, qui cecidisset in aquam profundam, & pigritaretur manũ porrigere ad arborem sibi proximam: quum tamen aliter non posset à naufragio liberari, occupatio bona lignũ vitæ est, his qui apprehenderunt eam. Et frustra laborat otiosus ad exeundũ à peccatis, nisi se occupet. ¶ Nona stultitia otiosi est, quòd ipse quiescit quãdo laborandum esset, scilicet in præsentia: & ideo laborabit quando esset quiescendũ, scilicet in futuro. In quo similis est illi qui dicit Ezech. 14. Sedebo in mõre testamenti, in lateribus aquilonis. Cui dicit beatus Bern. O impudens & imprudens, millia millium ministrant ei, & decies centena millia assistebãt ei, & tu sedere præsumis. Mũdus iste locus laboris est. Vnde Job 5. Homo nascitur ad laborem, & auis ad volandum. Vnde dictum est ad Adam quãdo erat eiciendus à paradiso, & ponendus in terra ista: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. ¶ Decima stultitia otiosi est, quòd ipse vult Deum quodammodo præire, dum solum vult quiescere, & nõ laborare, cum dominus sex diebus operatus sit, & in

septimo

Septimo requieuerit. Vnde Gen. 2. Compleuitq; Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit ab omni opere quod pararat. ¶ Undecima stultitia otiosi est, quod ipse refugit illud, quod est iucunditas & sanitas tam animæ quam corporis, scilicet moderatum laborem. ¶ Duodecima stultitia otiosi est, quod ipse diligit illud vnde Dei maledictionem incurrit, & inde in vniuersitatē vitiōrum incidit. Ad primum pertinet, quod legitur Matt. 21. de ficulnea, quam dominus maledixit, ideo quod esset sine fructu. Ad secundum pertinet illud verbum Bernardi, Summa mentis malitia est, otium iners.

¶ *Quam reprehensibiles sint otiosi tempore gratiæ.*

SI QV I T V R videre quare potius reprehensibiles sint qui tempore gratiæ sunt otiosi: quam qui fuerūt ante otiosi. Quod patet ex hoc q; legitur Matt. 20. Quid hic statis tota die otiosi? Illos reprehēdit paterfamilias quos otiosos inuenit vndecima hora. Per quos significantur illi qui sunt otiosi in tempore gratiæ. ¶ Et possunt sup hoc quatuor causæ assignari. ¶ Prima causa est hæc, quod dominus dedit nobis formam iam laborandi & exemplū. Vnde ad Phil. 2. Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. Magna superbia esset, si vellet quiescere seruus, ex quo laborat dominus. Vnde Math. 10. Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum. ¶ Secunda causa est, quia tempore gratiæ sumus serui empti: & ideo magis ad laborem tenemur. Vnde Apostolus 1. ad Cor. 6. Empti estis pretio magno. ¶ Tertia causa est, quia melior merces nobis promittitur. Iudæis enim promittebatur terra, nobis verò promittitur cælum. Vnde Math. 3. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. ¶ Quarta causa est, quia et si spiritualibus, qui erant in veteri lege promitteretur regnum cælorum sub figura terræ promissionis, tamen illa multum illis differebatur. Non enim acceperunt mercedem suam vsque post passionem Christi. Nimis erat longa via in paradysum, quando oportebat ire per infernum: sed modo in momento vno lucratur aliquis paradysum, vt cum post verū baptismum decedit, vel cum post tantā contritiōē quæ sufficiat ad deletionē culpæ & pœnæ. Vnde Ber. in persona ecclesiæ: Labor meus vix est vnus horæ: & si amplius, præ amore non sentio. Vnde Luc. 14. Misit dñs seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iā parata sunt omnia. Hora cœnæ est tēpus gratiæ, in quo omnia sunt parata: quia nihil amplius necesse est ad hoc, quod aliquis ad eternā cœnam introducat, nisi q; manus suas lauerit: id est, purgatus perfectè fuerit.

In quibus. ¶ Quod tria sint attendenda circa occupationem.

SEQVITVR videre quid attendendum sit in occupatione quam aliquis eligit. Tria autē attendenda sunt circa eam, scilicet quod occupetur. Vnde Hieronymus: Sēper aliquid bonificito, vt te diabolus inueniat occupatū. Et vt tedium remoueat, iuxta illud verbum Senecæ, Occupatione bonarū artium occupādi sumus quoties male habet inertia impatiens sui. Et vt vilitatem habeat. Pro vitando enim otio, otiosa sectari ridiculum est, vt dicit Bern. Idem: Non tantummodo agendum est, vt cum aliqua delectatione vel sine grādi nausea dies transigatur: sed vt etiam de perfecta diēta ad perfectum mentis semper aliquid in conscientia resideat: aliquid in thesaurum cordis quotidie congeratur. Magis attendendū est etiam in occupatione, quod occupet animū, quā quod occupet corpus. Item secundum Beā. Meliora sunt exercitia spiritualia, quā corporalia. Et inter corporalia melius est, quod similia est spiritualibus, vt scribere. Et notandum, quod quidam nolunt operari, quia hoc sibi dedecus reputāt. Credunt enim honorabiliores burgeneses esse illos qui nihil agūt, nisi quod comedunt & bibunt, & aliis deliciis interdundunt. Sed eadem ratione porcos possunt præferre equis & canis animalibus, qui nihil agunt, nisi quod comedunt & bibunt. Et in veritate tales homines per porcos etiam significātur Mat. 23. vbi dicunt dæmones domino: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem peccatorum.

De vitio dilationis. Et primo de dilatione conuersionis. CAP. 7.

Sequitur de vitio dilationis, quo vitio multū laborat genus humanū. vnde Seneca: Nemo quicquam habet facti. In futurum enim nostra distulimus. Et nocet hoc vitium multū homini. Vnde versus: Et nocet, & nocuit semper differre paratū. Item: Qui nō est, hodie, cras minus aptus erit. Duæ autem sunt species dilationis, quæ multum nocent hominibus: scilicet dilatio conuersionis, & dilatio confessionis, de quibus modo profequemur. De prima legitur Ecclesiast. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitō enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Et eiusdem decimo septimo, Ne demoreris in errore impiorum, & vice simo primo. Fili peccasti, non adicias iterum: sed de pristinis deprecare Dominū, vt tibi dimittantur. Ad eandem dilationem potest referri illud Esaia: vice simo octauo, Erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum tibi, modicum tibi: vt vadant, & cadant

retro

tretorsum, & conterantur. Verbum Domini multis est occasio
huiusmodi derisionis: multi enim quando admonentur de sua
conuersione, respondēt domino, ad minus facio sic, Manda re-
māda &c. Hoc procurat diabolus, vt dum differunt venire ad
Deum, vadant ad infernum, & cadant retrorsum, id est, impro-
prie moriantur & cōterantur, id est, irrecuperabiliter dāentur.
Ad eandem dilationem pertinet illud verbum Aug. loquentis
ad dominum, Nō erat quod tibi respōderem dicenti mihi, Sur-
ge qui dormis: nisi verba somnolenta & lenta modo, ecce mo-
do, sine paululum. Sed illud modo non habebat modū, & illud
paululum ibat in longum. Item Aug. de eadem dilatione: Dif-
ferebam de die in diem viuere in te, & non differebam in me-
metipso mori. Et illud Seneca: Quid tunc viuere incipiūt, cum
definendum est. Quidam autem desierunt, antequam inciperēt.
Et illud Sophonia 2. Vox cantantis in fenestra, & coruus in su-
perliminari. Dominus stat ad ostium domus peccatoris, & pul-
sat. Vnde Apoc. 3. Ecce ego sto ad ostium, & pulso: si quis au-
dit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad illum.

¶ De duobus quæ impediunt ne Deus intret ad cor peccatoris.

Et de repromissione eius qui differt conuerti.

Duo verò sunt quæ impediūt ne Dominus intret ad pecca-
torem. ¶ Primū est hoc, q̄ peccator habet oculum ad prospera
& lara, cum potius deberet habere ad tristitia, s. pericula quæ
sibi imminēt. Vnde Eccl. 7. Cor sapientum vbi tristitia est, &
cor stultorū vbi lætitia est. Et ista cogitatio dicitur in predicto
verbo Sophonia 2. Vox cantantis in fenestra. Et impedit ne Do-
minus ad peccatorem intret. Exemplum habemus de hoc in ci-
uitate Ierusalem, quæ oculum habebat ad lara, vnde gaudebat,
cum fletet dominus pro ea. vnde Luc. 19. Videns Iesus ciuitatē,
fletit super eam, dicens: Quia si cognouisses, & tu: & quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi. ¶ Secundum quod impedit ne
dominus intret ad peccatorem, est procrastinatio. Et ista pro-
crastinatio est velut coruus in superliminari, dicens domino pul-
santi ad ostium, Cras, cras. Prouenit autē ista procrastinatio ex
hoc q̄ peccator repromittit sibi longā vitam. Vnde Ecc. 19. Re-
promissio nequissima multos perdidit. Repromissio qua pecca-
tor sibi repromittit longam vitam, non solum nequam est, sed
etiam nequior, & nequissima. Nequam est ideo, quia sibi vsur-
pat peccator hoc quod proprium Dei est, scilicet de futuro tem-
pore disponere. vnde Actu. 1. Non est vestrum nosse tempora
vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Et Ber. dicit ei
qui

qui de futuro tempore disponendo præsumit: Quid de futuro miser tam temerarie disponere præsumis, tanquam pater tempora & momenta in tua, & nõ magis in sua posuerit potestate? Nequior verò est repromissio ista: quia cum tempus infiniti valoris sibi à Domino datum fatuè expenderit, adhuc tamen præsumit q̄ Deus multum temporis sibi sit daturus. Tali fatuitate laborans qua laboraret ille qui thesaurum magnum sibi à patre deditum ad negociandum fatuè expendisset, & adhuc largè expendere vellet, dicens: Bene possum expendere, pater meus satis adhuc mihi dabit. Cui responderi posset: Verum est: quia ita bene custodisti quæ tibi iam dedit. Tales deberent aduertere hoc q̄ Dominus tempore Noë recidit de tempore pœnitentiæ hominibus promissio, secundum Strabum viginti annos, eo q̄ videbat quòd homines pœnitere nolebant. Si verò Dominus tempus promissum noientibus pœnitere abstulit: quid faciet de his, quibus nullum tempus promissit? Nequissima verò est repromissio ista: quia talis non tantum tempus sibi datum perdidit, imò etiam in contumeliam ipsius largitoris expendit, & futurum tempus in contumeliam eius expendere disponit. Quis fronte ergo præsumit quòd Deus qui ista nouit, debeat sibi longam vitam dare? Ad hæc dilationem potest etiam refertri quod legitur Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo, Vade, & cras reuertere, cum statim possis dare.

¶ *De octo qua mouere deberent ad accelerationem conuersionis.*

O C T O verò sunt quæ deberent hominem mouere ad accelerandam conuersionem. ¶ Primū est, mortis incertitudo. Vnde Luc. 12. Estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. Et Matt. 19. Veniet dominus serui illius in die qua nõ sperat, & hora qua ignorat. Et iterum Luc. 12. dicitur illi qui dicebat animæ suæ: Anima mea, multa bona habes reposita in annos plurimos, requiesce, comede &c. Stulte, hæc nocte repetent animã tuã à te: quæ autem parasti, cuius erunt? Et Ecc. 9. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo: sic capiuntur homines in tempore malo. Et Seneca. Nescis quo loco te mors expectet: ideo tu eã omni loco expecta. Quum nesciat homo quo loco mors debeat ei occurrere, nesciat homo quo loco eam magis debeat expectare, in omni loco expectanda est. Vnde Seneca. Iuuenes mortẽ habent à tergo: senes ante oculos. Licet illud nõ videatur quòd à tergo est, nihilominus tamen nocere potest, & etiam amplius quàm quod est ante oculos. Sic mors iuuenibus timẽda esset vt senibus, licet illi nõ aduef

aduertant. Et hoc est vnū quod multum deberet homines mouere ad accelerationem cōuersionis, quōd tot homines defuncti sunt qui bene proponebāt se quandoq; facturos pœnitentiā, & p̄occupati morte nō fecerunt, nec de cætero vnquā facient. Nimiū est thesaurus quem fatuus homo tanto discrimini subiicit, dum differt cōuersionem suam. ¶ Secundo debet homines mouere ad accelerationem cōuersionis multiplex bonū quod prouenit inde. De quo bono legitur Thren. 3. Bonū est viro quū portauerit iugum Domini ab adoleſcentia ſua.

¶ De octo bonis qua ſequuntur accelerationem cōuersionis.

O c t o verò bona ſunt quæ ſequuntur ex hac acceleratione.

¶ Primum eſt, quōd bonitas altius & profundius inſigitur, eò quōd inuenit ſubiectum magis tenerum. vnde verſus: Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem Teſta diu. ¶ Secundum eſt, quōd homini iucundum eſt bene viuere. vnde Sapiēs: Optima forma viuēdi eligēda eſt, quam iucundā reddet aſſuetudo. Ante aſſuetudinem moleſtū eſt equis ambulare, adeo vt oporteat vincula poni in pedibus eorum: poſtquam verò cōſueti fuerint, facile eſt eis. Similiter pueris in principio moleſtū eſt ad diſcere, adeo q; verberibus oporteat eos ad hoc compelli: poſtquam verò conſueuerint, amore literarum patriam ſuam relinquunt, & multas paupertates & moleſtias luſtinent, vt addiſcere poſſint. Sic bene viuere quod primo hominem moleſtat, per aſſuetudinem fit homini iucundum. ¶ Tertium bonum eſt, q; homo ſecurè viuat. Vnde Senec. Pulchrum eſt ante mortem cōſummare viam, deinde expectare ſecurè reliquā temporis partem. De hac ſecuritate legitur Prou. 15. Secura mens quaſi iuge cōuiuium. ¶ Quartum bonum eſt, quōd homo Deo diutius ſeruit & diutius bene viuat. Vnde Aug. Quid differs in craſtinum? Longa vita bona erit, ſi ipſa vita ſit. Vtique ſi longa erit, melius bona erit. In veritate quāto habiturus eſ longiorem vitam, tanto amplius deſiderare debes vt bona ſit. Sicut aliquis quāto amplius habet de vino, tātō amplius deſiderare debet vt bonū habeat, & amplius diſplicet ſibi ſi corrūpatur. ¶ Quintum bonum eſt, q; gratius eſt ſeruitium eorum Deo qui cito ad eum cōuertuntur. Illi enim de puro & optimo vitæ ſuæ, & quaſi de flore & vigore Deo offerunt: qui autem tardè volunt cōuerti, quaſi feces Deo reſeruant. Qui timere poſſunt ne de fecibus calicis iræ Domini bibāt: iuxta illud Pſal. Fex eius nō eſt exinanita, bibēt omnes peccatores terræ. Iſti de vita ſua primo offerūt quā pulchrius eſt & melius in ea diabolo vel mundo, tan quā domino:
reliquias

reliquias verò volunt domino offerre, illud scilicet de quo mundus non curat: cum tamen ea optima & electa debeant esse. Vnde Eccle. 13. Fili si habes, benefac tecum, & dignas Deo oblationes offer. Et in libro Numerorù 18. Omnia quæ offertis decimis, & in donario Domini separabitis, optima & electa erunt. De illo qui quod deterius est, Deo offert, dicit Dominus Malac. 1. Offer illud duci tuo si placuerit ei, ac susceperit faciem tuam, dicit dominus exercituum. Et iterum ibidem: Maledictus qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino, qui rex magnus est, dicit Dominus exercituum. Præcipue placet Deo seruitium iuuenù. Vnde Dominus Marc. 19. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos. Et in Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactantium perfecti laudem: ¶ Sextum bonum est, quod homo moritur certitudine spei de salute sua. Econtrario incertus moritur, qui in fine pœnitet. Vnde August. Si quis positus in vltima necessitate voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & hinc vadit, fateor vobis non ei negamus quod perit, sed non præsumimus. Pœnitentiam dare possumus, securitatem verò non. Non dico damnabitur, sed nec dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, ego dico tibi quod securus: quia pœnitentiam egisti eo tempore quò peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam quando peccare nō potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Itē Aug. Duæ res sunt, aut ignoscitur, aut non ignoscitur: quid horum futurum sit tibi, nescio: tene certum, & dimitte incertum. ¶ Septimum bonum est, quod ignis purgatorij euitatur. Licet ille qui tardè conuertitur, saluetur: sic tamen saluus erit quasi per ignem. 1. ad Corint. 3. ¶ Octauum bonum est, quod maius præmii recipit. Habet enim Deus vnde melius remuneret eos qui sibi diutius seruiuerunt. Et licet saluetur qui tardè conuertitur, si verè, sicut ille qui cito conuertitur: tamen in domo patris cælestis mansiones multæ sunt.

¶ *De periculo mala consuetudinis.*

TERTIO deberet homines mouere ad accelerationem conuersationis magnum periculum mala consuetudinis. Quod periculum manifestari potest ex diuersis testimonijs scripturarum quæ subiunguntur. Legitur Job 20. Ossa eius implentur vitijs adolescentiæ eius, & cū eo in puluere dormient. Vitia adolescentiæ si homo in his perseueret, sunt similia guttæ quæ ossa subintrat quæ vix curatur. vnde talia vitia non relinquunt hominem dum viuit. vnde Prouerb. 22. Prouerbum est, Adolescens iuxta

trumpit

viam suam
historia
moribus
us fuerat
lem suam
te, cum
suetudo
expellas
suetudini
consuetud
ma nega
mento n
minem. I
lerum: &
etiam pe
to legit
peccato
foret. La
& pedes
spiritual
suetudin
quæ deb
pere. Vn
corrupt
minabi
tur sal
ti sunt:
ribus,
bet vel
lam con
fremui
moles
consuet
ius os
tempe
super n
in con
peccat
tutem
bet tal
operat
viam

viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Vnde narrat
 historia Græcorum, quod Alexander Magnus carere non potuit
 moribus & incessu Leonidis pædagogi sui, & vitiis quibus par-
 uus fuerat infectus. Et Ierem. 13. Si mutare potest Æthiops pel-
 lem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis beneface-
 re, cum didiceritis malum. A medicis etiam dicitur quod con-
 suetudo sit altera natura. De natura autem dictum est, Naturam
 expellas furca tamen usque recurret. Et secundum Aug. Dum con-
 suetudini non resistitur, fit necessitas. Quantum sit periculum malæ
 consuetudinis, ostendit nobis gl. super Matt. 26. ubi Petrus in pri-
 ma negatione dicit, Nescio quid dicis. In secunda cum iura-
 mento negat. In tertia detestatur, & iurat quod non nouerit ho-
 minem. Perseuerare in peccato, ut dicit gl. dat incrementum sce-
 lerum: & qui minima spernit, cadit in maiora. Ad ostendendum
 etiam pericula malæ consuetudinis, valere possunt quæ de Laza-
 ro leguntur Io. 11. Lazarus enim figuram tenet eorum qui sunt in
 peccato malæ consuetudinis: de quo dicit Martha, Domine, iam
 factus est. Lapis etiam ei erat superpositus. Ligatus etiam erat manus
 & pedes institis, & facies eius erat velata sudario. Et ista quatuor
 spiritualiter reperiuntur in homine, qui est in peccato malæ con-
 suetudinis. Natura enim ipsi quasi corrupta est, adeo ut ei sapiat
 quæ debuerunt ei desipere, & ea despiciat quæ debuerunt ei sa-
 pere. Vnde facti sunt coram Deo & angelis eius, sicut corpora
 corrupta hominibus factent. Vnde in Psal. Corrupti sunt, & at-
 minabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Nimis tardè adhibe-
 tur sal vel myrrha penitentiæ hominibus, qui in peccatis consue-
 ti sunt: sicut carnes tardè sale condiuntur, quæ iam scaturiunt ver-
 mibus. ¶ Homo etiam qui est in peccato malæ consuetudinis ha-
 bet velut magnum lapidem supra seipsum positum, si ipsam ma-
 lam consuetudinem. Vnde super Ioan. 11. dicit glo. quod Dominus
 fremuit, lachrymatus est, & clemavit: quia difficile surgit quem
 moles malæ consuetudinis premit. Homo qui in peccato malæ
 consuetudinis est, similis est illi qui in puteum cecidit: super cu-
 ius os magnus lapis est positus. vnde in Psal. Non me demergat
 tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque virgeat
 super me puteus os suum. Tempestas aquæ hominem demergit
 in consensu peccati mortalis. Profundum absorbet quem peccatum
 peccato additur. Puteus virget os suum, quando homo in serui-
 tutem malæ consuetudinis redigitur. Manus verò & pedes ha-
 bet talis ligatos institis, propter magnam difficultatē ad bene
 operandum quæ in eo est. Vnde Aug. Ligatus eram, non ferro alie-
 no,

no, sed mea ferrea voluntate. Faciem etiã habet velatã sudario, quia ex hoc q̄ diu in tenebris peccatorũ fuit, spirituale visum amisit. Homo peccatis assuetus, est velut equus effrenis qui est in cursu, nec de facili potest retineri: vnde Iere. 8. Nullus est qui pœnitentiã agat super peccato suo, dicens: Quid feci? sed omnes cõuersi sunt ad cursum suũ, quasi equus impetu vadens ad præliũ. In quanto periculo sit talis homo, ostẽditur Psal. 34. Via illorũ tenebrã & lubricum: & angelus Domini persequens eos. Mirũ est si non cadat, qui per viam tenebrosã & precipitem & lubricã vadit, & incessanter impellitur à forti tẽtatore, cum ipse sit debilis. Verẽ potest dicere illud, Domine, vim patior. Et trahi videtur ab ipsa cõsuetudine ad interitũ: vnde Pro. 24. Et qui trahuntur ad interitũ, liberare ne cesses. Peccatũ ante cõsuetudinẽ est vt funiculus, imò vt filum stupeũ respectu tãtus, in quo est post cõsuetudinẽ. vnde Esa. 5. Vã qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrũ peccatum. Peccatũ cõsuetudinis est velut vinculũ plaustrũ, quod decẽ boues, id est, decẽ prædicatores, vix rumpere possunt. Vnde dicitur gl. super illum locũ, Merito iniquitas in funiculis vanitatis trahitur: quia peccata peccatis cõnectuntur, & inania sunt vt fila aranearũ. Sed si exire volumus, rãquam vinculis solidissimis tenemur. Peccatũ etiã cõsuetudinis est velut languor inueteratus, qui difficile curatur. vnde Ecc. 10. Languor prolixior grauat medicũ, sed breuem languorẽ præcidit medicus. Item Eccl. 18. Ante languorem adhibe medicinã. Et Sen. Minus negotij haberet medicus, si ad recens vulnus aut vitium adhiberetur: sequeretur teneri & rudes recta monstrantem. Nemo difficulter ad naturam reducitur, nisi qui ab illa defecerit. & Mat. 9. legitur, quod discipuli non potuerunt expellere malignum spiritum à quodã in quo fuerat ab infantia. & Basilius Magnus dicit, q̄ sicut nõ potest aliquis dediscere maternã linguã: sic vix longã peccati cõsuetudinẽ. Tanta est vis cõsuetudinis, vt quod homo cõsuevit facere vigilans, quandoque faciat dormiẽs: & quod cõsuevit facere viuens, interdũ faciat moriẽs: vn de refertur de quodã medico, cui debebantur *xiiij.* libræ ad tres annos soluendæ, & quum laboraret in extremis, & admoneretur, vt confiteretur, & Eucharistiã sumeret, nihil aliud ab eo poterãt extrahere nisi *xiiii.* libras ad tres annos soluendas. Et sic loquens expirauit.

¶ *De conuersione dilata. Et de x. que faciunt ad hoc quod conuersione dilata sit difficilior.*

QVARTO deberet mouere homines ad accelerationẽ cõuersionis,

hinc hoc q̄ cōuersio dilata difficilior est, accelerata vero facilior. Vnde Beda super Lucā: Diabolus quāto diutius possidet, tāto difficilior dimittit. Et iterū: Quāto citius, tāto facilius diabolus dominū euitatur. Sicut optimus modus occidēdi serpētē materialē est p̄ cōtritiōnē capitis: sic optimus modus vincēdi serpētē infernalē est per cōtritiōnē capitis ipsius. Tūc caput eius cōteritur, cum in principio cōflictus ipse deuincitur. Vnde Dñs dicit ad serpētē de muliere, Ipsa cōteret caput tuū: & Hier. Lubicus est antiqu⁹ serpens, & nisi capite teneatur, statim illabitur: & Eccl. 25. Nō est caput nequius sup̄ caput colubri: & Cant. 2. Iubet Dñs capi vulpeculas: & 1. Reg. 17. legitur Dauid percussisse Goliā in frōte, & sic eū interfecisse. In frōte diaboli p̄cutit, q̄ in principio vitæ suæ eū deuincit. Sed velut in calcaneo vult eum percutere, qui in fine vitæ suæ quærit eū vincere. Pharaō autē populū Iudæorū in morte primogenitorum dimisit: vt legitur Exo. 2. per alias plagas nō dimisit eum: nec diabolus populū Christianū perfectē dimittet. donec ecclesia studeat cōtritiōni paruulorū, & laboret ad interficiēdū peccata, dū recētia sunt.

¶ Duodecim verò sunt que faciunt ad hoc, quod conuersio dilata sit difficilior.

PRIMUM est induratio. Pucillis enim ætas tenera est, & susceptibilis impressionis: senilis verò dura est. Vnde Eccl. 30. Curua ceruicem filij tui in iuuentute, & tunde latera eius dū infans est, ne forte induret, & ne credat tibi. Virgula dum tenera est, potest ad rectitudinē adduci, si curua est. Trabē verò postquam desiccata est, si curua sit, impossibile est ad rectitudinem reduci. Sic paruuli corrigi possent, si diligentia debita adhiberetur. De senibus verò in malitia sua induratis non multum sperandum est. Omnis malus animus priusquam indurescat, malitia eius molliri potest: sed postquā indurauerit, desperandū: id est, non multum sperandū. **¶ Secundum** faciens ad difficultatē cōuersionis est hoc, q̄ contrariū gratiæ Dei iam occupauit hominē: ideo Dei gratia difficilior in eo recipitur, sicut materia quæ habet aquā difficilior accipit ignem, quia ignis inuenit ibi quod sibi repugnet, sicut est manifestum in cādela madefacta. De facili capitur castrū in quo nullus repugnat, & de facili vestis rectā formā suscipit, quæ nondū prauā suscepit. In paruulis vitia nōdum sunt: vel si sunt, parua sunt. Ideo de facili possunt extirpari. Ideo dicitur in Psal. Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram, **¶ Tertio** facit ad hanc difficultatem hoc, q̄ ille qui diu distulit conuerti dissipauit in se bona naturæ. Virtu-

res enim naturales quas habebat in pueritia, amisit: scilicet
 virginitatē, innocentiam, humilitatē. Propter quas virtutes di-
 cit Dñs, Matt. 19. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibe-
 re. Talium enim est regna calorū, scilicet illorū qui habent
 per gratiā, ea quae habent paruuli per naturam. Facilius est ali-
 quem ditari quantū ad diuitias huius seculi, qui habet multa
 bona sibi dimissa à patribus, quā illū qui bona paternā iā cō-
 sumpsit. Sic paruulus qui bona naturę habet, facilius ditari po-
 test diuitiis spiritualibus, quā ille qui peccando bona naturę
 cōsumpsit. ¶ Quarto facit ad difficultatem hęc hoc, q̄ ille qui
 differt conuerti, habet vas minus idoneū, cui Dñs libenter in-
 fundat balsamū gratiæ suę. Verisimile enim est, q̄ vas cordis
 quod diutius immunditiam peccati continuit, ad gratiā susci-
 piendā minus sit idoneum, Nullus libenter infundit balsamum
 vasi quod diu continuit lutū, ¶ Quinto facit ad difficultatē istā
 hoc, q̄ quanto aliquis diutius in peccato manet, tanto amplius
 oneratur peccatis: quia peccatum quod per penitentiam nō di-
 luitur, suo pondere ad aliud trahet. Vnde onus & penā, & cul-
 pā crescit in peccatore: & ideo minus semper potest surgere a
 peccato, præcipuē cū ipse semper debilior fiat. Et hoc est vñ
 vnde multū apparet, quā stulti sunt illi qui differunt conuerti.
 Ille enim qui nō potest leuare onus peccatorum quādo minus
 est, quomodo leuabit illud quādo maius erit? Vnde legitur in
 Vitis patrū, q̄ beatus Arsenius, qui habitauit in eremo Scythie,
 talē vidit visionē. Venit ad eū vox, dicēs: Grede, & ostendam
 tibi opera hominū: & egressus vidit Æthiopē nigrum cū secuti
 cadentē ligna, & facientē grandē sarcinā, & tētabat leuare eā, &
 præ magnitudine non poterat: & iterum cadebat alia ligna, &
 addebat sarcinā. Exposuit ergo ei hanc visionē dicens: Qui ca-
 debat ligna, & adhuc super sarcinā addebat, homo est, qui est
 oneratus multis peccatis, & semp addit alia peccata, quū oportet
 ea deponere & demere. Tali fatuitate laborat q̄ differt age-
 re penitentiam vsq̄ ad senectutē, quasi laboraret ille qui habet
 quatuor iumenta & onera eis sufficientia, & imponderet onera
 quatuor iumentorū debiliori ex illis. Sic homines senio quod
 est debilissima pars vitæ hominis, totū onus vitæ volūt impo-
 nere. ¶ Sexto facit ad difficultatē cōuersionis hoc, q̄ quāto ali-
 quis in peccato diutius moratur, tātō amplius à Deo elongatur.
 Non est verisimile, q̄ ille qui nō cessat se elongare à Deo, per
 x. annos posset de facili in octo vel quindecim diebus in quibus
 durat infirmitas, à Deum redire. Licet hoc possit accidere,
 & ita

& interdum accidat quādo ventus Spiritus sancti placuerit afflare alicui. Sed raro accidit. ideo scriptū est: Qui elongant se à te, peribunt. Et Esa. 55. Inuocate eum, dum prope est. Solet dici quāntū est à sancto Dionysio vsq; ad urbē Parisiensem, quantum ob urbē Parisiensi vsq; ad sanctū Dionysū. Sic qui lōgo tempore se à Deo elongauit, nō nisi lōgo tempore ad Deum redit, nisi Deus valde magnā gratiam ei facere voluerit. ¶ Septimo facit ad difficultatē cōuersionis hoc, quod homo circa mortē multa habet impedimēta: scilicet infirmitatē & solitudinem de dispositione domus suae, quae nō permittit hominem cogitare de anima sua. Vnde Hiero. Dum infirmitate opprimeris, nihil aliud potes cogitare, quā sentis. & Aug. Mors vrget, peccata terrent, vxor & filij quos amauit ad se vocat. ¶ Octauo difficile cōuertitur talis: quia iustū est, vt à Deo cōtemnatur mortuus ille qui eum contempsit viuens. Vnde Esa. 33. Vx qui spernis, nōnne & ipse sperneris? & Ioā Chrysosto. Hac animaduersione percutitur impius, vt moriēs obliuiscatur sui, qui dum uiuēt oblitus est Dei. ¶ Nonō difficile conuertitur homo, qui differt cōuerti vsque ad mortem: quia tunc magis diabolus impugnat hominē sciens, quia si tunc hominē amiserit, de cetero eum nō recuperabit. Vnde Gen. 3. dicitur serpenti: Tū insidiaberis calcaneo eius. In calcaneo, qui est extrema pars hominis, intelligitur finis uitae, cui diabolus maximē insidiatur. Tūc enim summū studium & laborem apponit, vt hominem deuincat. Interdū xx. annis prouidet diabolus ante mortem, vnde hominem in morte detineat. Faciet enim hominem aliquid iniuste acquirere, quod in morte non vult restituere. Vnde magna est fatuitas eorum qui ita praesumunt, quod in morte cōuertantur, & quod tunc diabolus deuincat, quando ipse melius praeparatus est ad praelium. Similes videntur esse illi qui ludens ad schachos & parum de ludo sciēs cogitaret apud se, ego permittam mihi familiam a ferri, deinde in fine mactabo illum cum quo ludo in angulo, cum tamen sciret illum cum quo ludit peritissimum esse lusorem. Velut imperitus lusor est peccator, qui semper in tentationibus succumbit, qui familiā virtutū amisit. Velut peritissimus lusor est diabolus, qui ab initio mūdi exercitatus est in ludo tentationum. Qua praesumptione ergo confidit peccator, quod in angulo debeat eū mactare, idem in fine uitae suae vincere, praecipue cum sine Deo nihil possit facere, & Dei auxilio adeo indignū se fecerit, vt non solum non sit dignus à Deo adiuuari, sed irrideri. Vnde Prou. 1. Vocauit, & reuultis, & subiūgi-

tur: Ego quoq; in interitu vestro ridebo. ¶ Decimum faciens ad hoc, q; ille cum difficultate conuertatur qui consuevit peccare, est amaritudo quam inuenit cum attētat bonū operati: ex diuturna enim infirmitate in qua fuit, amaritudinē inuenit, vbi debuit inuenire dulcedinē. Vnde Aug. Palato ægro pœna est panis, qui sano est suauis. Et oculis ægris odiosa est lux, quæ sanis est amabilis. Inuenta autē amaritudine in bono opere quod attemptat, statim dimittit illud peccator ad modum simiæ, quæ gustata exteriori amaritudine nucis, tã citò eam proiicit, & ideo ad dulcedinē nuclei nō puenit. Sic peccator ad dulcedinē pramij vel spiritaliū cōsolationū non peruenit, q̄a dimittit bene operari, quādo inuenit aliquā difficultatē in bono opere. Amaritudo ista significata est per amaritudinē illarū aquarū quas inuenerunt filij Israël de Ægypto reuertētes, vt legitur Exo. 15. quæ dulcoratæ fuerunt, cū lignū misissent in eas. in quo ligno significata est memoria Dominicæ crucis, quæ valet ad dulcorandū pœnitētibus amaritudinē quā sustinet: iuxta illud Greg. Si passio Dñi ad memoriā reuocetur, nihil ad eò durū quod nō æquo animo toleretur. Propter difficultatē quā habet aliquis in bono opere post peccatū, dictū est Heuæ postquā peccauerat, Gen 3. In dolore paries. ¶ Undecimū faciens ad difficultatē cōuersionis est tristitia quā inuenit peccator, quādo cogitat se separari à vita in qua diu fuit. Et hæc est causā quare ista memoria mortis amara est diuitibus, quia non possunt sustinere etiā quod cogitēt, se separari à diuitiis quas amauerunt. Vnde Eccl. 41. O mors, quā amara est memoria tua homini iniusto, & pacē habēt in substantiis suis. ¶ Duodecimū faciens ad difficultatem cōuersionis, est quidā magnus timor, qui est in peccatore de inexperiētia bonæ vitæ: quia omnis peccator ad modū Cain habet caput tremulū, trepidans vbi timendū non esset. Credit enim q; mori debeat, si Deo seruiat: iuxta illud Prouer. 22. Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.

¶ Quod ille qui differt conuerti sit iniquus in Deum.

QVINTO debet mouere hominē ad accelerationē cōuersionis hoc, q; ille qui differt cōuerti, iniquus est in Deū, in angelū, in seipsum, in proximū, & etiam in inferiores creaturas. ¶ In Deū sex modis iniquē agit. ¶ Primo, quia quasi apponit fel in escam eius: iuxta illud Psal. Dederunt in escā meā fel. Velut esca Domini est bonum opus: quia in eo Dñs delectatur: iuxta illud Can. 2. Qui pascitur inter lilia: id est, inter mūda opera. Esca ergo Domini apponit fel, qui bonis operibus quæ agit amaritudinem

dinem peccati admiscet. Valde peruersus esset coquus alicuius
 principis, si in esca Dñi sui absynthiū poneret. ¶ Secūdo iniquē
 agit in Deum, quia illud affert ante oculos eius quod maxime
 Deo displicet: scilicet peccatū. Quod peccatū maxime displicet
 Deo, ostēsum est in principio tractat⁹. ¶ Tertio iniquē agit
 in Deū: quia cōtemnit eum se misericorditer vocantē, & aeter-
 no regno volentē pacē eius emere, cū ipse meruit mortē aeter-
 nam. Vnde Esa. 31. Audiēt aures tuæ verbū post tergū monentis,
 scilicet Dñi. Et ad Rom. 2. An diuitias bonitatis Dei, & patien-
 tiae, & lōganimitatis cōtēnis? Greg. Debemus Dei misericordiā
 salē erubescere: si nolum⁹ eius iustitiā formidare, qui rāto am-
 pliōri improbitate cōtēnitur, quāto cōtēptus vocare non dedi-
 gnatur. ¶ Quarto iniquē agit in Deū: quia Deū qui eū expectat
 vt pius pater, quātū in se est affligit tarditate sua. Ad quod pos-
 sumus referre illud Tob. 9. Scis quoniā dies cōputat pater me⁹,
 & si tardauero vna die plus, cōtristabitur anima ei⁹: verba sunt
 minoris Tobiae ad angelū. ¶ Quinto iniquē agit in Deum: quia
 deteriorē partē vitæ suæ Deo reseruat, meliorē partem diabolo
 immolās. ¶ Sexto iniquē agit in Deū: quia ex misericordiā Dei
 iram sibi prouocat: & ex hoc vnde debuit sumere occasionem
 Dño seruēdi, sumit occasionē Deū impugnādi. Ex eo enim q̄
 sperat, q̄ Deus eū misericorditer debeat expectare, pponit diu-
 tius eū offendere. Vnde Apost. ad Rom. 2. Ignorans quoniā bo-
 nitas Dei ad pœnitentiā te adduxit: secundū autē duritiā tuā, &
 cor impœnitens, thēslaurizas tibi irā in die iræ, & reuelationis
 iusti iudicij Dei. Talis de bonitate Domini malitiam colligit.

¶ *Quomodo differens cōuertit sit iniquus in angelum.*

In angelū etiā peccat tripliciter. ¶ Primo, quia quantū in se
 est eum affligit, in expectatione gaudij de cōuersione ipsius, vt
 dicitur Prou. 13. Spes enim quæ differtur, affligit animā. De gau-
 dio verō, legitur Luc. 15. Gaudiū est angelis Dei super vno pec-
 catore pœnitentiā agente, &c. ¶ Secundo, quia frustratur an-
 gelus fructu laboris sui, cū peccator cui deputatus est ad cu-
 stodiam ad eius admonitiōem se non corrigit. ¶ Tertio verō
 quia angelo sibi deputato reuerentiā debitam non exhibet,
 dum ante eum abominationes suas committere non veretur,
 vel in ipsis iam cōmissis manere. Cōtra quod dixit Bern. Quo-
 uis angulo, quouis diuersorio reuerentiā habe angelo tuo. Nec
 audeas illo prasente facere, quod me vidente non auderis.

¶ *Quomodo differens cōuertit sit iniquus in seipsum.*

INIQV̄S etiā agit in seipsum, dū se potius vult habere ma-

lum quàm bonum, infirmum quàm sanum, mortuū quàm viuū, seruū pessimum quàm liberum, in statu latronis quàm in statu regis, nihil habentem quàm omnium bonorum ecclesie participem, inutilem quàm multum valentem. Quod ille qui differt conuerti potius amet se malum quàm bonum, manifestum est ex hoc, quod nullis admonitionibus malitiam vult relinquere, & bonitatem recipere, in quo seipsum viliores habet omnibus rebus suis. Omnes enim res suas potius vult habere bonas quàm malas. Vnde Augustinus dicit ei qui talis est, Bona vis habere, & malus vis esse. Quod talis malit se infirmum quàm sanum, patet ex hoc, quod peccatum mortale infirmitas est ad mortem. Quod etiam potius se amet mortuū quàm viuū, patet ex hoc verbo Augustini prius posito: Differere, inquit, viuere in te, & non differere in memetipso mori. Quod etiam talis potius se amet seruū quàm liberū, patet ex hoc, quod peccatum est pessima seruitus. Vnde qui facit peccatum, est seruus peccati. Ber. An non seruus cui dominatur iniquitas? Ita, & maxime nisi indignius forte iudices hominē tibi quàm vitium dominari. In statu etiam latronis plus se amat quàm in statu regis: quia qui est in peccato mortali, ad modum latronis ad iudicatus est patibulo inferni: qui verò est in statu gratie, ad regnum aeternum inunctus est. Item qui est in mortali, nihil habet, imò etiam nihil est: iuxta illud 1. ad Cor. 13. Si habuerò omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Qui verò est in statu gratie, particeps est omnium bonorum ecclesie: vnde Dauid: Particeps sum ego omnium timentium te. Item qui in mortali est, inutilis est. Vnde Psal. Omnes declinauerunt, simul &c. Qui verò in statu gratie est, multi valoris est. Vnde Eccl. 16. Melior est timens Deum, quàm mille filij impij.

¶ *Quod differens conuerti sit iniquus in proximum.*

IN proximum etiam iniquè agit qui differt conuerti, tripliciter. ¶ Primo, quia corrumpit eum suo malo exemplo. vnde Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. dicitur aliquis peccare in eum quo sciente peccat: quia eum suo malo exemplo corrumpit. ¶ Secundo, peccat talis in proximum quia debito auxilio eum defraudat. Cum deberet eum iuuare in pugna contra diabolum, ipse potius nocet ei. Magna iniquitas est socium suum in bello deserere, & ad partem inimicorum se vertere. Eccl. 4. Melius est duos esse simul quàm vnum. Habent enim emolumentum societatis suae. Si vnus ceciderit, ab altero fulciatur. ¶ Tertio, iniquè agit in proximum quia peccato ipsius saepe punitur proximus. vnde legitur Iosue 7. quod propter peccatum Achor populus Israel punitus sit. Terga enim

verre

verterunt hostibus suis, & xxxvj. ex eis corruerunt.

¶ *Quomodo differens conuerti sit iniquus in inferiores creaturas.*

In creaturas irrationabiles peccat ille qui differt conuerti, quia propter peccatum hominis creatura irrationabiles quodammodo puniuntur. Vnde possent conqueri de homine in die iudicij. Sol possit dicere. Ego propter hominis peccatum claritate mea amisi. Irrationabilia enim animalia possent dicere si facundia haberet loquendi, Nos propter ipsum in diluio periuimus. Terra etiam possit dicere. Ego propter ipsum maledicta fui, & spinas & tribulos gerinaui. ¶ Sexto deberet mouere homines ad accelerationem conuersionis hoc, quod difficile est aliquem vere conuerti. Vnde Gregorius: Plures inueni innocentia baptismale seruasse, quam vera poenitentia egisse. Propter hanc difficultatem secutum est, ut homo cito conuertatur, & frequenter doleat de peccatis suis, & frequenter confiteatur illa, si forte vna inter multas confessiones inueniatur placens Deo. Non enim prima vice qua homo citharizat vel viellat, bene scit citharizare vel viellare, ut idoneus sit coram rege opus illud exercere, & dignus sit stipendio: Ita nec prima vice qua aliquis confitetur, interdum bene confitetur: imo pauci sunt qui non faciant sibi perizomata, ut leguntur fecisse parietes no. 11. Gen. 3. Excusant enim homines peccata sua. Ideo dicitur ad animam peccatricem, Ela. 23. Sume citharam, circui ciuitatem meretricis obliuioni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Cithara ista confessio est, qua sumpta, circumeunda est ciuitas animae, ut homo omnia peccata sua confiteatur. Et oportet bene cantare, quia confitendo coram rege caelesti cantatur. Et cantus ille, si homo bene cantet, caelesti regno remuneratur.

¶ *Quod peccator sit in periculoso statu.*

SEPTIMO deberet mouere hominem ad accelerationem conuersionis hoc, quod status peccatoris est valde periculosus. Vnde Gene. legitur quaesiuisse dominum ab Adā cum peccasset, ubi esset: ad significandum quod consideratio periculosi status in quo est peccator, possit & debeat mouere eum ad deserendum peccatum. ¶ In quanto autem periculo sit peccator, ostendi potest multipliciter. ¶ Primo, ex hoc, quod iustitia Dei tenet gladium euaginatū super caput eius, qui secet eum mediū, animā a corpore separando, & meliorem partem, scilicet animam, in igne inferni ponat. Sed misericordia Dei gladium illum aliquantulum detinet, si forte peccator poenitentiam agere velit. Ad gladium istum possumus referre quod legitur Iob 19. Fugite a facie gladii: quia vltor iniquitatus gladius, & scitote esse iudiciū. Ad idem potest

referri quod legitur Ioannis 3. Qui incredulus est filio, non videbit vitam: sed ira Dei manet super eum. Hæc ira velut gladius manet super caput peccatoris. In statu etiam periculoso est peccator, quia est in terra inimicorum suorum. Vnde Baruch. 3. Quid est Israël, quod in terra inimicorum suorum morari periculosum est: ex quo sciunt inimici eius esse ibi esse, & sunt fortiores eo. Itē in periculo est peccator: quia ex solo pariete vitreo hostes eius prohibentur ne habeant in manu sua. Paries iste corpus est: post istum parietem stat diabolus malis hominibus: sicut Deus in Cantic. dicitur post parietem istum stare quo ad bonos. Paries iste de facili dissipatur: Vnde non est necesse erigi magnas machinas ad eius destructionē. Vnus enim paruus lapis manualis ad eum destruendum sufficit. Vnde minus est quomodo peccator securus est qui capitales inimicos habet ad eum potentes, sicut sunt demones, & est in castro ita debili. Itē in magno periculo est peccator, quia ad mortem vadit. Vnde Eccl. 21. Via peccatorum complanata est lapidibus, & in fine eorum inferi & tenebræ & pœnæ. Debet ergo peccator cogitare vias suas quò tendat, & conuertere pedes suos. iuxta illud Psalmistæ: Cogitavi vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua. In magno etiam periculo est peccator, quia quodammodo ad portam inferni est: iuxta illud, Appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Portæ mortis vel inferni sunt peccata mortalia. Sic enim vocantur Matthæi 16. vbi dicitur, Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ad portam inferni dicitur esse qui in peccato est mortali: quia inter ipsum & infernum nihil est mediū nisi transitus corporis. Si enim anima à corpore separatur, quasi in puncto infernū intrat, vnde Iob 21. Ducunt in bonis dies suos. & in puncto ad inferna descendunt.

¶ *De magna stultitia differentium conuerti.*

OCTAVO & vltimo deberet homines mouere ad accelerationem conuersionis magna stultitia, quæ ostenditur esse in dilatione conuersionis. Pater autē hæc stultitia sic. Manifestè fatuus esset qui in vitulo caudā quæreret equinam, cum talis cauda nō sit de vitulo. Simili fatuitate videtur laborare, qui malam vitam vult ducere, & bonā mortem habere. Cauda enim ista non est de hoc vitulo. Talis erat Balaam, qui dicebat Nume. 23. Morietur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horū similia. Ille qui vsque ad mortem differt conuerti, per totam vitam suam parat mansionem in inferno, cum tamen nullo modo ibi manere velit sed in paradiso. Item seminat maledictionem, &

tamen

tamen vult metere æternā benedictionem, non aduertens illud Apostoli, ad Gal. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. & illud Pro. 25. Quod in iuuentute tua nõ cõgregasti, quomodo inuenies in senectute? Item talis vult colligere de spinis vvas, & de tribulis ficus quærit enim bonum finem in vita spinis peccatorum plena.

¶ *Octo casus in quibus fatua est dilatio.*

Et notandum est quod octo casus sunt in quibus fatua solet reputari dilatio, qui omnes satis cõcordant proposito. ¶ Primus casus est, quãdo aliquis aggressurus est iter. Ibi enim solet fatua esse dilatio. Sic cum cõuersio quædã inchoatio sit vitæ quæ ducit in cælũ, fatuũ est differre eam, & hoc multis de causis. Primo, quia breue est tẽpus: iuxta illud Iob 13. Breues dies hominis sunt. Secundo, quia longa est via. vnde 3. Regũ 19. dictũ est Elie. Surge, comede, grãdis enim tibi restat via. Tertio, à magnis expectamur. Curia enim cęlestis nos expectat. Quarto, quia ad magna expectamur scilicet ad regnũ. vnde Matthæi 25. Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ &c. Quinto, propter impedimẽta quæ in via possunt accidere. Potest enim locus pœnitentiæ auferri, dum homo nimis differt cõuerti. vnde ad Heb. 12. dicitur de Esau, qd nõ inuenit pœnitentiæ locũ, quanquã cũ lacrymis inquisisset eũ. Sexto, ne fortẽ ianua clausa inueniatur: secundum quod legitur de fatuis virginibus Matt. 25. Septimo, quia quando aliquis tardẽ inchoat dietam suã, oportet eũ amplius laborare, & in tẽpore minus idoneo labori. Sic necessariũ esset illis, qui vsq; ad senectutẽ differunt cõuerti, vt tunc amplius laborarẽt: & illa ætas minus est idonea labori pœnitentiæ. Sene. Faciamus quã in itinere fieri solet: qui tardius exierunt, velocitate morã compensant. Et vt vno verbo dicã, omne bonũ illi deficit, qui de nocte ad hospitium venit. Satis malũ hospitium habebit, cuius hospitium infernus erit. In hoc autẽ hospicio hoc præcipuẽ timẽdũ est, qd de cetero mutari nõ potest. Malũ etiã hospitium habebit, qui in igne purgatorij hospirabitur. ¶ Secundo, fatua est dilatio in rerum repetitione, propter periculũ præscriptionis: quãdo enim aliquis rem aliquam diu possidet, ratione diuturnæ possessionis vult postea detinere eam. Sic diabolus quãto diutius hominem possidet, tanto difficilius dimittit: vt dicit Beda. ¶ Tertius casus est, si quis in locum immundũ cecit, fatuus est si volũtariẽ inde differt exire. Nulla enim immunditia est maior quã immunditia peccati. Quod patet ex hoc, qd luciferum, quõ nulla creatura pulchrior erat, vnica macula peccati ad eũ deturpauit, vt absque horrore ab homine cõspici non possit. Quãta ergo fatuitas est,

quod homo de peccato differat exire? Mira infania, si asinus a cuius in lutum ceciderit, tam citò vult eum extrahere. Si vero ipsemet in peccato ceciderit, non curat exire inde. Vnde Bernardus: Cadit asina, & est qui subleuet: perit anima, & nō est qui cogitet. Et dominus Luca 2. Cuius vestrum asinus aut bos in preceum cādit, & non continuo extrahit illum die sabbatū? Quis fatuus casus in quo fatua est dilatio, est quando aliquid magnū alicui offertur, & ille differit recipere, cū ex dilatione possit impedimentū interuenire. Valde fatuus esset ille cui rex Franciæ vellent ciuitatem Parisiensem dare, si differret eā recipere. Citò enim posset rex consiliū suum mutare: Sic valde fatuus est ille, qui Deus vult inūgere vnctione gratiæ suæ ad regnum cęlestis, si differat vnctionē illam recipere, cū ipse sciat q̄ diabolus posse suo conabitur impedire eam. ¶ Quinto, fatua est dilatio in preparatione eorum quæ scit homo sibi fore necessaria, si scit qua hora, & præcipue quādo illa non possunt in breui preparari. Verbi gratia: Si quis transire debet, & incertus est qua hora nauis à litore debeat discedere, fatuus est si ea quæ necessaria sunt, differat præparare. Sic cum sine charitate quaestus est nuptialis, nemo possit in paradysum intrare, & incertus qua hora debeat homo de vita illa discedere, fatuus est, qui differat eam sibi præparare. Si enim tunc quādo mors vrget, prima quærat lanā, & linū, & nere incipiat, & ordiri, & texere, forsitan ad tempus præparata nō erit. Et frequenter euenit illud q̄ ille qui creditur cum charitate discedere, discedit cum sacco seruilis mortis, cum qua aulam cęlestis regis nō poterit intrare. vnde legitur Esther 4. quod non erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. ¶ Sexto fatua est dilatio in rebus illis quarum tempus & opportunitas transit, vt in transportatione plantarū, in vnctione virgarū, edomatione animalium, instructione puerorum, curatione infirmarū, resistentia hostium, lotionē vestium, lincitione carniū, informatione vestium. Fatuus esset qui transplantare vellet arbores iam inueteratas, vel dirigere trabes magnas iam desiccatas. Virgæ teneræ transplantari solent & diriguntur. Sic homines dum in tenera sunt ætate, transplantari possunt in hortum ecclesiæ, & ad rectitudinē vitæ reduci. In senectute vero id valdè difficile est. Vnde Eccle. 3. Est tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est. Fatuus etiam esset qui diceret, Nolo equum meum assuefacere ambulationi, donec inuenierit, & donec in foueam me præcipitauerit, & mihi collum fregerit. Sic fatuus est qui corpus suum non vult domare peccati

penitentiam, donec in foueam peccati spiritum precipitauerit, & quasi frigerit ei collum, dando ei occasionem mortalis peccati. Equus inueteratus non assuescit ambulationi: nec vetus canis vinculo; nec vetusta pellis tenet fururam. Tardè adhibetur medicina infirmitati, cum ex diuturnitate incurabilis facta fuerit. Tardè etiam abluuntur vestes, cum ex diuturnis sordibus etiam computruerunt. Fatuus esset qui haberet vas aureum, & balsamum sibi oblatum in eo ponere nolleret, donec lutum multis annis in eo tenuisset: sic fatuus est qui in se gratiam Dei in pueritia non vult recipere: sed vult usque ad senectutem vas esse peccati & immunditiæ. Tardè etiam resistitur hostibus, quando iam totum occupauerunt. Tardè sal adhibetur carnibus, quando iam securiunt vermibus. Tardè etiã informantur vestes, quando prauam formam iam susceperunt. In his & in similibus noverunt homines tempus opportunum eligere: de tempore verò opportuno suæ correctioni non curant. Nihil enim est eis seipsum vilius: iuxta illud verbum Senecæ: Sotulares suos student homines in nouitate rectè informare: de seipsis verò rectè informantis in sua nouitate non curant, chariores habet sotulares suos seipsis. Diligenter instruunt filios suos de informatione vestitum, de informatione verò ipsorum filiorum non curant. ¶ Septimo fatua est dilatio, quando subueniendum est alicui rei in qua aliquid continuè deperit: vt quando subueniendum est domui quæ succensa est igne. Ignis enim qui non est otiosus, incessanter aliquid de domo destruit: sic ignis peccati bona naturalia consumit. Et ideo fatuus est qui differt eum à se excutere. Vide Bernardus: Abscondi ignem in sinu meo, & exusto iam latere, nudatis iam visceribus, iam sanie destitute adhuc cõsulendum est an excutiã illi. ¶ Octauo fatua est dilatio, quando aliquis debet subuenire rei quæ in periculo est: vt si quis ceciderit in aquam profundam, & adhuc super narat, sed incertum sit quãdo debeat descendere in profundum: sicut lapis fatuus est qui differt tali subuenire dũ potest. Et præcipue ille fatuus est qui est in periculo, si petat dilationem sui succursus, dicens: Nolo adhuc mihi subueniri vsque ad annum. Qui in peccato mortali est, cecidit in aquam profundam, quasi incertus quando ad profundum inferni descendere debeat. Et cum ad penitentiam monetur, quasi quedam tabula ei porrigitur, in qua de naufragio euadat: Penitentia enim est secunda tabula post naufragium: vt dicit Hieronimus. Vnde valde fatuus est peccator, si differt tabulam istam recipere: vel si nimis paruum eam querit, quæ eum à naufragio liberare non possit: vel si postquam

postquam super eam ascenderit, illam dimittit, donec ad secun-
tatem portus peruenit. Mira insania est, quod homines post-
quam tabulam ascenderunt, iterum in mare voluntarie insiliunt.

¶ De dilatione confessionis. Et de fatuitate eorum qui
differunt confiteri.

D I C T O de dilatione conversionis, consequenter dicemus de
qua specialiter de dilatione confessionis. Et primo ostendemus
communiter de fatuitate eorum qui differunt confiteri. Secundo
tangemus de his qui nolunt confiteri donec infirmetur ad mor-
tem. Tertio, tangemus de fatuitate eorum qui ante Pascha, nolunt
confiteri, donec tota Quadragesima vel maior pars Quadrage-
sime transierit. ¶ Potest autem fatuitas eorum ostendi qui differunt
confiteri. Primo per hoc, quod ipsi volunt se Deo abscondere. Ille
enim qui peccatum suum homini confitetur, illud Deo proprie con-
fiteretur. Et qui ei vult abscondere peccatum suum, illud vult abscon-
dere Deo: similis Adæ, qui domino querenti ubi esset, ait, ve-
gitur Genesis 3. Vocem tuam domine audiui in paradiso, & timui
eo quod nudus essem, & abscondi me. Quanta autem iniquitas sit
absconditio huiusmodi, ostenditur Job 31. ubi sic legitur: Homo-
tus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum cum ossibus suis
conteratur, si abscondi sicut homo peccatum, & celavi in sinu meo
iniquitatem meam. Mira fatuitas est, quod homo velit Deo abs-
condere mala sua quo vidente ea commisit. Ad cumulandum etiam
fatuitatis facit hoc, quod si homo abscondit mala sua, à Deo dete-
guntur. Si vero detexit, à Deo abscondentur. Vnde Nahum 3. Re-
uelabo pudenda tua in facie tua. Et super illud Psalm. Iniqui-
tias meas non abscondi, dicit glossa, Quum homo detegit, Deus
tegit: cum homo tegit, Deus nudat: quum homo agnoscit, Deus
ignoscit. ¶ Secundo, ostenditur fatuitas talium ex periculo obli-
uionis. Homo enim qui differt confiteri, multa tradit obliuio-
ni. Vnde Bern. Computatio dilata multa facit obliuisci. Ea que
obliuiscitur ille qui differt confiteri, non obliuiscitur diabolus,
nec etiam ipse Deus. ¶ Tertio, ostenditur fatuitas talium qui
differunt confiteri per hoc, quod minus amant seipsum solum
suis. Singulis enim diebus volunt solum suos tergere, ne si
lutum in eis fuerit desiccatum, postea de facili illud remouere
non possunt: à seipsis vero differunt remouere sordes vitiorum
per dimidium annum vel amplius. Stabulum etiam suum vult
purgare homo ante quam lutum fenestras occupauerit: seipsum
vero non vult purgare per confessionem, licet videat se inquini-
atum per peccatum usque ad fenestras oculorum & aurium.

¶ De

¶ De sex bonis quæ ex confessione proueniunt.

QUARTO potest ostendi fatuitas talium per hoc quod illa bona amittuntur quæ proueniunt ex confessione. ¶ Primum bonum, quod ex confessione prouenit est, quod diabolus non ita libenter tentat eum qui per confessionem eius secreta reuelat. Vnde Eccle. 27. Qui denudat arcana, amici fidem perdit. Et Hieronymus, Potestas & virtus traditoris annihilatur reuelata traditione. Latrones infernales ad modum aliorum latronum scientes se deprehensos fugiunt. Vnde Iob 24. Si subito apparuerit auro, arbitrantur umbram mortis. ¶ Secundum bonum est, quod peccatum homini interdum redditur ex osolum ex erubescencia quæ sustinet confitendo illud. Peccata enim turpia sunt, & nudata turpitudine eorum, quasi erubescerent denudatione sua turpitudinis, renouare non audent. ¶ Tertium bonum est, consilium ipsius sacerdotis. Vnde Prouerb. 24. Erit salus ubi multa consilia. ¶ Quartum bonum est suffragium orationum ipsius sacerdotis. Debet enim sacerdos orare pro eo qui sibi confitetur. ¶ Quintum bonum est, quod pars pœnæ cuius debitor est peccator, ibi dimittitur, & ex vi clauium, & ex erubescencia quæ magna est pœnæ. ¶ Sextum bonum est, quod accedenti eo modo quo debet ad sacramentum confessionis, datur gratia, si eam non habet, & augetur, si eam habet. ¶ Quinto potest fatuitas talis ostendi per hoc, quod ille differt Deo confiteri, differt Deo aperire, petit sibi Deus aperiri, dicens Canticorum 5. Aperi mihi foror mea. Et tunc ei aperitur, quum aliquis peccata sua humiliter confitetur. Expulsis enim vitiorum obstaculis, Deus cor hominis ingreditur: qui autem differt confiteri, differt ei aperire. Si quis de subditis archiepiscopi per horam differret aperire ei ad ostium eius pulsanti, non parum offenderet eum. Quantum ergo potest Deus offendi, quando aliquis de subditis suis differt ei aperire, per dimidium annum vel amplius: quod frequenter ei accidit. Vnde Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. ¶ Sexto potest ostendi fatuitas eorum per hoc, quod pessimum hospitem cuius societatem experti sunt esse valde noxiam, per dimidium annum vel amplius apud se detinere volunt. Hospes iste diabolus est, qui hospitium suum omnibus bonis euacuat. Vnde Ioëlis secundo: Quasi hortus voluptatis coram eo, & post eum solitudo deserti. Antequam diabolus veniat ad animam, ibi est abundantia bonorum: & post aduentum eius magna vacuitas. Mira fatuitas. Si Christus in se vel in membris suis hospitatus fuerit apud aliquem, vix permittitur ibi esse per diem unum diabolum

bolum verò permittunt ibi esse plusquã per annum. Vnde ho-
 spes qui Christi nomine recipitur, non solum fœtet hominibus
 quum est quadriuanus, sed etiam quum est triduanus vel bi-
 duanus. ¶ Septimò potest ostendi fatuitas taliũ per hoc, q̄ cum
 ipsi sint in ore diaboli, iuxta illud Iob 36. Saluabit te de ore an-
 gusti latissimè: nescit tamen clamare, imò nec summisle pecca-
 tum suũ dicere, vt euadat os diaboli. Os diaboli latissimè reci-
 pit, angustum tamè est ei qui vult inde exire. In sapientiores vi-
 dentur esse tales brutis animalibus, quæ clamant quũ à forti-
 ribus animalibus rapiuntur. ¶ Octauò potest ostendi fatuitas
 talium per hoc, q̄ ipsi nesciunt ostium aperire quod est sine se-
 ra, vt euadant de miserrimo carcere peccati. Ostium sine clauo
 & sine sera, est os quod ipsi nolunt per confessionem aperire.

¶ *De fatuitate differentium confiteri vsque ad mortem.*

SPECIALITER potest ostendi fatuitas eorum qui cõfite-
 ri nolunt, donec infirmètur ad mortem, multis modis. ¶ Pri-
 mò per hoc, q̄ tales tunc primò medico spiritali infirmitates
 animæ suæ ostendunt, quũ iam consilium eius implere nõ pos-
 sunt. Dum enim infirmi sunt, impotentes sunt ad agendã peni-
 tentiã. Ideo dicitur Eccl. 17. Viuus & sanus confiteberis, & lau-
 dabis Deum, & gloriaberis in miserationibus eius. ¶ Secundo
 potest ostendi per hoc, q̄ confessio quæ fit morte vrgente, non
 est pretiosa Deo. Est enim velut confessio latronum. Latrones
 non solent confiteri mala sua, nisi prius tormentis interrogati
 fuerint, & nisi mortẽ sibi paratã viderint. ¶ Tertiò potest ostendi
 fatuitas talis per hoc, q̄ interdum hominem pudet confite-
 ri in morte, quando senex est, peccata quæ fecit in infantia sua.
 ¶ Quartò per hoc, q̄ interdum tales loquelam amittunt: & qui
 noluerunt confiteri dum potuerunt, non possunt cum voluerunt.
 ¶ Quintò per hoc, q̄ infirmitas & sollicitudo quã habent de di-
 spositione domus suæ, non permittit eos cogitare de peccatis
 suis. Præterea sacerdos de cõsuetudine praua in locis multis ac-
 cedit ad infirmum, simul confessionem eius auditurus, & viati-
 cum daturus, & multi de populo comitantur eum, corã quibus
 infirmus peccata sua non vult confiteri. Erubescit enim q̄ illi à
 domo exeāt, ne credatur enormia cõmississe. Et si fortè illi exte-
 rint, erubescit infirmus quòd nimium faciat eos expectare.

¶ *De fatuitate differentium confiteri donec ferè tota Qua-
 dragesima sit transacta.*

S Q V I T V R de fatuitate eorum qui in Quadragesima no-
 lunt confiteri, donec transierit ferè tota Quadragesima. ¶ Po-
 test

autem ostendi taliū fatuitas multipliciter. ¶ Primò ex hoc, ipsi sunt præposterī. Volūt enim vltimo facere quod dominus vult primo fieri. Vult enim dominus q̄ illi qui ei seruiūt incipiant à confessione. Vnde Psal. Præcinite domino in confessione. Et iterum: Præoccupate faciem eius in confessione: Et Prou. Insultus in principio accusator est sui. ¶ Secundò potest ostendi fatuitas talium per hoc, quòd tales laborem septem septimanarum amittunt in magna parte pro labore vnus hora, eo scilicet quòd nolunt in principio Quadragesimæ confessionem peccatorum suorum facere, quæ in vna hora fieret. Plus enim valeret ieiunium vnus diei post verā pœnitentiā, quàm valeat ieiunium totius Quadragesimæ ei qui remanet in peccatis suis. Et licet peccata dimittantur sola contritione cū proposito confitendi tamen frequenter homines qui instructi non sunt, ne sciunt peccato renuntiare, donec in cōfessione instruuntur. Vnde frequenter non dimittuntur eis peccata ante confessionem. Fatuetiam sunt tales, qui tunc primo manus abluere volunt, quando iam cibū sumplerūt. Cibus quo anima reficitur & Deus delectatur, bonum opus est. vnde Ioan. 4. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me. Post cibū ergo manus abluat, qui postquā in quadragesima sua bona opera facit, tūc post peccata sua confitetur. Tales etiam tunc primo vineam purant, quādo maior pars vindemiata est: quia puratio præparat ad hoc vt vinea melius fructificet. Ideo valde fatuus esset qui purationem differret, donec maior pars fructuū esset collecta. Sic quū confessio præparet ad fructum bonorum operum, fatuus est qui confessionem vult differre, donec maiorem partem fructuum Quadragesimæ collegerit. ¶ Istud facile est videre in purgatione legetum. Nullus enim differt purgationē legetū in agris, donec maiorem partem frugum messuerit. Item tales tunc primo medico spiritali infirmitatem animæ suæ ostendūt, quando casualiter sibi medicinas exhibuerunt, & quando tempus aptū curationi vel ex toto vel ex maiori parte pertransiit. Item tales tunc primo volunt ferrum remouere de vulnere, quando iam curationem impediunt: cum tamen dicat Auicenna, q̄ dū ferrum est in vulnere, nō est malagma apponere. Ferrum est in vulnere, dū peccatum est in homine: & dum hoc est, non valēt opera quæ homo facit ad vitam eternā. Tales etiam in cibo domini fel apponunt, iuxta illud Psal. Dederunt in escam meam felid est, amaritudinem peccati. In escam domini fel ponit, qui bonis operibus quibus Deus habet delectari, peccatū admiscet.

Et

Et vt breuiter dicā, tales quādo iam ieiuniū amiserunt, tūc p̄mo ad illud preparare se volunt. Farus reputaretur, si quis crucē trāsmarinam accepisset, & nollet confiteri donec perfecisset peregrinationē suā. Si pr̄ueniēda est peregrinatio cōfessione, vt sit inde grator: quare nō similiter ieiuniū? Tales etiā tūc p̄mo vas lauare volūt, quū iā vinū infuderūt, & nō euacuata materia morbi curare pr̄sumunt. Tales etiā prius redemptionē suam in magna parte exoluūt, quā de liberatione sua tractauerint. Vnde accidit, q̄ soluta magna parte redemptionis suae, adhuc aequē capti sunt à diabolo sicut prius. Tales morsum serpentis infernalis volunt sanare, adhuc veneno in eis remanēte.

¶ *De vitio Tarditatis Et de sex quae hoc vitium dissuadent.*

C A P V T VI.

Sequitur de Tarditate, quae est sextum vitium pertinēs ad aediam. Sicut enim acediosus differt inchoare opus quod facturus est: sic tardē p̄cedit in opere iam inchoato. ¶ Sex vero sunt quae possunt dissuadere nobis vitium tarditatis. ¶ Primum est, ipsa angustia, siue breuitas temporis praesentis. Vnde Ecclesiast. 10. Noli cunctari in tempore angustiae. ¶ Secundum est, velocitas ipsarum rerum, quae velociter & quasi cursim pertranseunt. Vnde Sapientiae 5. Transferunt omnia illa tanquam umbra & tanquam percurrens nuntius. ¶ Tertium est, velocitas & strenuitas quae mali habet in eis quae sibi inutilia vel noxia sunt. Vnde Proverbio. 10. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem. & in Psalm. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Itē Horatius: Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiens, per saxa per ignes. Et Bernard. Magna confusio. Ardētius desiderant seculares perniciofa, quā nos vtilia. Alacrius currunt ad mortem, quā nos ad vitam. Vnde cū imminente passione domini, ceteri apostoli somnolenti essent, vt legitur Matthaei 26. solus Iudas somno non opprimebatur: sed procurabat vt eos adduceret, qui dominum comprehenderent. ¶ Quartum est, magna offensa Dei, quae ex tarditate ista incurritur. Vnde Proverbiorum 10. Sicut acetum dentibus, & fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum in via. Acetum molestum est dentibus, & fumus oculis. Sic Deus molestatur in nimia tarditate eorum qui sibi seruiunt. Nec mirum, quom videat eos qui strenui erāt, antequam ad seruitium eius venirent, tunc tardos & pigros fieri, quando ad seruitium eius veniunt, quom volare deberent: iuxta illud Esaiae 40. Qui sperant in domino, mutant fortitudi-

radinem: assument pennas, vt aquilæ volabunt, & non deficiet. Quintū est, magna gratia quā habent apud Deum, seruientes Deo qui ei velociter & strenuē seruiunt. Vnde Prouerb. 22. Vidisti virū velocē in opere suo? corā regibus stabit, nec erit ante ignobiles. Sextum est, vtilitas quam habēt tales ex sua velocitate & strenuitate. Opera enim, illorū nō impediūtur vel tardio, vel alia de causa quin perficiantur. Vnde Eccl. 22. In omni opere esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

De vitio negligentia.

CAP. VII.

Sequitur de negligentia, quæ est septimū vitium pertinens ad acediam. Et attenditur negligentia in hoc, q̄ homo non curat qualiter opus inchoatū faciat, vtrum bene vel male: sed hoc solum curat, vt ab onere laboris inchoati se expediat. Negligentia verò hoc modo sumpta cōtraria est diligentia. Et attenditur diligentia in hoc, q̄ homo ad hoc studeat, vt op⁹ inchoatū bene fiat. De hac diligentia cōmēdatur mulier habēs decē dragmas Luc. 15. vbi legitur de ipsa, q̄ amissa dragma vna, accēdit lucernā, & euertit domū, & quarit diligētē donec inueniat. Ad hanc diligentiam monemur. Pro. 24 vbi sic legit. Diligētē exerce agrū tuū. Et 27. vbi sic legit. Diligētē agnosce vultū pecoris tui.

De sex quæ faciunt ad detestationem negligentia.

Sex verò sunt quæ possunt valere ad detestationem negligentia. Primum est illud Iere. 47. Maledictus, qui facit opus Dei fraudulenter: vel negligenter, secundum aliā literam. Quā literam innuit hic Glossa interlin. super illud verbum, fraudulenter vel desidiose. Secundo facit ad detestationem huius diligentia, quam habent creatura irrationabiles circa opera sua. Diligentiam habet natura circa fructus arborū: satis patet per hoc q̄ eos ita obuoluit duris vel amaris exterius, dulcedinem & teneritudinē interius reponens. Diligentia etiam quam habent animalia ad fœtus suos, satis manifesta est. Tertio potest valere ad detestationem negligentia, diligentia quam habent homines circa ea quæ pertinent ad vtilitatem corporis, vel ad honorem mundi, vel circa ea quibus intendunt placere alicui homini. De illis autem solum quæ propter Deum fiunt, non curant homines qualiter fiant. De diligentia malorum habetur Matthæ. 2. vbi sic legitur de Herode: Diligenter didicit ab eis tempus stellæ. Et subditur, Ite & interrogate diligenter de puero. Quarto facit ad detestationem huius vitij sublimitas personarum, coram quibus negligentia talis committitur: quia coram Deo, & angelis eius committitur. Magna

T r

diligentia adhibenda esset in psallendo, & aliis operibus quæ fiunt specialiter coram Deo & angelis eius. Vnde in Psal. Quoniam rex omnis terræ Deus, psallite sapienter: & Sapiens: Tanto maiori studio placendi opus est, quanto maior est cui placendum est: Et David: In conspectu angelorum psallam tibi. Et Cant. 8. Qui habitas in hortis, amici auscultant te. Amici illi angeli sunt qui psallentem auscultant te. ¶ Quinto potest valere ad detestationem negligentiam, utilitas magna quæ provenit ex diligentia in seruitio diuino. Plus enim valet vna oratio bene facta, quàm mille cum negligentia factæ, tanta potest esse negligentia. Plus etiam valet dies vna ieiunij si fiat eo modo quo debet, quàm ieiunia decem annorum, si in mortali fiant. ¶ Sexto facit ad detestationem negligentiam hoc quod diligentia in seruitio Dei valde honorifica est Deo. Vnde Prouerb. 13. Mulier diligens corona est viro suo. Anima quæ debitam diligentiam adhibet in Dei seruitio, glorificat Christum, qui est sponsus animarum: sicut corona quæ reddit illum gloriosum cuius capiti imponitur. Præcipue autem videtur facere ad detestationem negligentiam hoc, quod ex negligentia ista provenit, quod ex seruitio illo, vnde deberet acquirere apud Deum gratiam, reportat eius offensam.

¶ *De remediis contra negligentiam.*

CONTRA hanc negligentiam duo spiritualia sunt remedia. ¶ Primum est timor. Vnde Eccles. 7. Qui timet Deum, nihil negligit. ¶ Secundum est amor Dei. Qui enim perferet Deum diligit, diligentiam adhibet in eis quæ ad Deum pertinent. Sicut ille qui aliquem recipit in hospitium, quem multum amat, & ad cuius susceptionem lætus est, cum magna diligentia præparat, quæ ei necessaria sunt. Vnde Eccles. 30. Splendidum est bonum in epulis. Epulæ enim illius diligenter fiunt.

¶ *De rebus quæ impediunt diligentiam studij.*

DE negligentia studij specialiter notandum est, quod tria sunt quæ impediunt illud. ¶ Primum est, nimia velocitas. Quidam enim sunt qui quasi cursim considerant ea in quibus studere non possunt expectare donec veritas quam quærunt sibi occurrat. Similes Pilato, de quo habetur Ioan. decimo octauo, quod quum quærisset à Domino quid esset veritas, exit ad Iudæos, non expectata Domini responsione. Quod talis velocitas diligentiam studendi impedit, ostendit nobis Sapiens, dicens: Nihil magnum rerum natura cito efficit: præposuitque pulcherrimo operi cuique difficultatem. Nascendi quoque hanc legem fecit.

fecit, vt maiora animalia visceribus parentum diutius cōtineantur. Sic tardior dum diligens sit stilus, quæramus optima, nō protinus gaudeamus offerentibus. Repetenda sapius erūt scriptorū proxima. Sic namq; melius iunguntur prioribus sequentia. Omnia nostra dum nascuntur placent. Sed redeamus ad iudicium. Citò nō fit vt bene scribatur, & bene scribendo non fit, vt cito. ¶ Secūdo impedit diligentia studij, curiositas, quæ vult videre omnia, quæ sequuntur. Contra quam remedium est, animo velut quoddam frænum imponere, & non permittere vagari illum a sequentia. Vnde Sapiens: Resistamus & prouideamus, vt efrænanatos equos frænis quibusdā coërceamus. Oculus cordis semper noua videre appetit, sicut & oculus corporis: iuxta illud Eccl. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu. Ideoq; refræmandus est. ¶ Tertio impedit diligentia studij, fatigatio. Vnde bonū est, vt quādo aliquis videt se fatigatum circa materiam aliquam studendo, q; ipse quiescat, & post quietē ad eandem materiam redeat. Vnde Sapiens: Obstat diligentia scribēdieriam fatigatio. Non dubium est, optimum emendandi genus esse, vt scripta in aliquod tempus reponantur, & ad ea post interuallum aliquod velut noua atque aliena redeamus, vt nobis tanquam recentes fœtus blandiantur.

De vitio inconsummationis.

CAP. VIII.

Sequitur de octauo vitio pettinēte ad acedia, quod possum⁹ vocare vitium inconsummationis, seu imperseuerantia. Hoc vitio laborat illi q; raro ad perfectionē ducūt aliquod op⁹ quod inchoāt. ¶ Ad detestationē huius vitij primo potest valere exemplū Christi, de quo habetur Mat. 27. q; obtulerunt ei Iudæi, q; crederent in eū, si de cruce descēderet. Ipse verò pro tanto munere sibi oblato, noluit opus redēptionis nostræ inconsummatum relinquere. Ad idē potest referri quod ipse dicit Ioā. 4. Cibus meus est, vt faciā voluntatē eius, qui me misit, vt perficiā opus Dei. Et Ioan. 18. Ego te clarificauī super terram, opus consummāui quod dedisti mihi, vt faciā. Legitur etiam Deuteron. 31. q; Dei perfecta sunt opera. ¶ Secundo potest valere ad detestationem huius vitij hoc, quod hoc vitium ad eodē placet diabolo. Cuius signum est hoc, q; ipse tantum conatur ad hoc, vt homines non perseuerent. Vnde dictum est serpenti, Gen 3. Tu insidiaberis calcaneo eius: id est, fini, cui præcipuē diabolus insidiatur. Scit enim finem optimum esse in re, & q; cætera habet ab eo bonitatem suam. Ideo finem præcipuē impedire conatur. ¶ Tertio valere potest ad detestationem huius vitij hoc,

Tt 2

q̄ vitium istud valde nocuum est homini: quasi enim perditū sunt cætera, quæ facta sunt, nisi finis sequatur. Parum enim prodest fundamentum & parietes fecisse, si tectum non sequatur. Parū etiam prodest per mare laborasse nauigando, si tunc nauis perierit, quando portui proxima fuerit per leucam vnā. Ideo dicitur Prou. 18. Qui mollis est, & dissolutus in opere suo, frater est sua opera dissipantis: quasi enim idem est ac si dissiparet, quia ea non perficit. Nec solum est damnosum vitium homini, sed etiam verecundum, & irrisione dignum dicitur enim. Iste homo cepit ædificare, & non potuit consummare: secundum quod legitur Luc. 14. Indecens est animal sine cauda & ridiculosum: vt patet in simia: sic opus sine consummatione. Vltimo potest valere ad derestationem huius vitij, magna virtus quæ prouenit ex perseverantia. Tantum enim valet vitimus dies quo aliquis bene viuit, quantum omnes dies præcedentes, quantum ad hoc quòd si illo die male vixisset, tota vita præcedens perditā esset. Sola perseverantia hominem saluat. Vnde Bernar. Perseuerantia est singularis filia summi regis. Illa enim sola hæres est regni æterni.

De vitio remissionis

CAP. IX.

Vitium remissionis est nonū vitium pertinēs ad Acediam. Hoc vitio laborat ille qui quotidie deterior efficitur. Si inchoat aliquod opus, primo die aliquantulum strenuè operatur, secundo die minus, ad vltimum nihil. De tali dicitur Eccle. 21. Filia fatua in deminoratione fiet. Filia fatua est anima sapientia non condita, quæ semper decrescendo procedit: sicut econtrario vita iusti procedit à crescendo. Vnde Prouerb. 4. Istorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectū diē. Et Prou. 21. Cogitationes robusti semper in abundantia. Robustus aliquid quotidie lucratur super hostes suos, sed remissus quotidie aliquid amittit. Remissione in verò ista sequitur paupertas primo. Vnde Prouer. 10. Egestatem operatur est manus remissa: manus autē fortium, diuitias parat. Secundo sequitur remissionem istam seruitus vitiorum. Vnde Prouer. 10. Manus fortium dominabitur: quæ autē remissa est, tributis seruiet. Sequitur etiam remissionem istam, frequens fractio propositi. Vnde Senec. Arcum frangit intentio, animum remissio.

De vitio quod potest vocari Dissolutio.

CAP. X.

Decimum vitio quod pertinet ad acediam, possumus vocare dissolutionem. Hoc vitio laborat ille qui inueniens difficultatem in sui regimine, se dimittit omninò absque gubernatione.

bernatione: iuxta illud Pro. 23. Eris sicut dormiens in medio maris, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Talis animū suum nō recolligit. Dispersus enim & diuisus adeo q̄ nō tenet de se ipso vnā frastam cum alio. Vnde Eccl. 23. Qui docet fatuū quasi qui cōglucinant testā. Testa in minutas partes contracta nō de facili cōglucinetur: nec animus hominis dissoluti de facili recolligitur. Est enim tanquam puluis quem proiicit vētus à facie terræ. Si aliquod bonū, vt scientia, vel aliud illi infunditur, nihil in eo retinetur. Est enim velut doliū non ligatum. Vnde Eccl. 21. Cot fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit. Ex hac dissolutione sequitur penuria omnium bonorum. Vnde Pro. 19. Anima dissoluta eluriet. Solet autem vitium istud prouenire ex quadam diffidentia de Deo, videntes enim aliqui infirmitatem suam, diffidunt posse se ipsos regere: quia de diuino auxilio non confidunt. Vnde Eccle. 2. Vx dissolutis corde, quia nō credunt Deo, & ideo nō protegentur ab eo.

De vitio incuria.

CAP. XI.

Vndecimū vitium quod pertinet ad acediā, possumus vocare incuriā. Hoc vitio laborat ille, qui suorum debitā curā nō habet. Talis sua nō excolit, culta nō colligit, collecta nō custodit. Notandum q̄ sapientia cōseruandī non minus valet ad hoc q̄ aliquis dicitur & abundet, quā sapientia acquirēdi. Vnde quidā: Non minor est virtus, quā querere, parca tueri. Parua vasa quæ nō tenēt, licet abūdantē recipiāt, nō tamē implētur: vt patet in cribro. Vasa verò magna quæ tenēt, licet nō ita abūdantē recipiant, paulatim replentur. Scriptor vnus totam Bibliam scribendo vno in anno sibi acquirit quod aliquis per totam vitā suā ad discere nō potest. Et tamē aliquis citius vnā propositionē addiscit, quā scriptor scribat vnā dictionē. Sed hoc ideo accidit: quia illud quod addiscitur non memoriter retinetur. Vnde ei qui in studio vellet proficere, summē necessariū est, vt illud quod addisceret pro posse suo memoriæ infingeret: deinde quia memoria labilis est, scriberet illud, & quasi de pergameno aliā sibi memoriā faceret. Parum enim prodest quod equa ita de facili impressiones recipit, quum eas non custodiat.

De vitio ignauia.

CAP. XII.

Dodecimū vitium, quod pertinet ad acediā, possumus ignauitiam nominare. Hoc vitio laborat ille q̄ potius eligit in miseriam magna permanere, quā aliquatū laboris fabire. Et possumus assignare duodecim ignauias, q̄ solēt inueniri in hominibus acediosis. Prima est, q̄ homo acediosus poti⁹ eligit carnes

suas comedere, quā labore acquirere quod habeat ad comedendū. Vnde Ecc. 4. Stultus cōplicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens: Melior est pugillus cum requie, quā plena vtriusque manus cū afflictione & dolore animi. Acedi olus quodammodo carnes suas comedit, quū potius vult eas attenuari paupertate & inopia quā labore proprio acquirat quod sibi necessarium est.

¶ Secunda est, quod potius eligit fame perire, quā laborē pascendi se velit sustinere. vnde Prou. 26. Abscondit piger manus suas sub axilla, & laborat si ad os suū conuerterit. Oriolus totus famelicus est, vt ostēsum est prius. Fames autem eius sedaretur, si operaretur. Vnde quum pigritatur operari vt fames repellatur, quodammodo vult potius se famelicū esse, quā laborē pascendi se sustinere.

¶ Tertia est, quod ipse potius eligit nō lotis manibus mīducare quā ablutione harū aliquantulū laborare. Hęc ignauia manifestē potest videri in eis qui per totū annū comedunt immūdi: quia manus suas, id est, opera sua per confessionē abluere nolūt.

¶ Quarta est, quod cum ipse à dæmonibus ad patibulum infernale trahatur, nō tamen vult se signare cruce pœnitentiæ vt ab eis liberetur.

¶ Quinta est, quod cum stillicidium prauarum cogitationū super oculū cordis cadere sentiat, præ nimia pigritia oculum non auertit, sed à stillicidio eum corrumpi permittit.

¶ Sexta est, quod si ignem praui desiderij super pedē affectus cadere senserit, ipse potius eligit quod ignis pedem suum exurat, quā vt ipse laborem excutiendi ignem sustineat.

¶ Septima est, quod cum Dominus offerat ei bona gratiæ & bona gloriæ, ipse tamen ex pigritia suscipiendi remanet in sua paupertate. Vnde Ecclesiasti. 25. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit, dabitur illi.

¶ Octaua est, quod ipse potius eligit in luto per annum permanere, quā inde surgendo aliquantulū laborare. Mira ignauia est, quod aliquis ex pigritia iacet in luto, qui potest iacere in lectulo florido. Vnde Cantu. 1. Lectulus noster floridus.

¶ Nona est, quod postquam ipse posuit vnum pedem, scilicet intellectus vel boni propositi in via munditiæ, alium tamen pedem, scilicet affectus vel operis, differre mouere per duos annos vel amplius, remanēs in immunditia ex pigritia remouendi illū. Multi enim sunt qui postquam iudicauerūt bonum esse inchoare nouam vitam, & proposuerūt vel vouerunt se ingressuros religionem, tamen differunt multis annis implere illud.

¶ Decima est, quod quum ipse in profundum stultitiæ ceciderit, tamen potius eligit vt stultitia submergat eum, quā vt ad occupationem per quam euadere possit, manum

exten

extendat. Sen. A stultitia nemo emergit, nisi manum porrigat ad laborem. ¶ Undecima est, quod potius eligit per aquam diuitiarum & deliciarum ire ad mortem suam quam aliquantulum laborando per terram siccam pauperari, ad portum peruenire vite. Diuitia & deliciaeque aqua sunt tendentes ad mare inferni. Ideo prohibemur ponere pedem nostrum super aquam. In Psal. ibi: Diuitia si affluant, nolite cor apponere. ¶ Duodecima est, quod ipse potius eligit in carcere immundo in quo ad mortem fematur remanere, quam pro euasione sua laborem exeundi sustinere. Mundus iste carcer est peccati.

De vitio indeuotionis.

CAP. XIII.

Vitium indeuotionis est, tertiumdecimum. Et est indeuotio quaedam ariditas spiritualis. vnde Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et Num. 11. Anima nostra est arida, nihil respiciunt oculi nostri nisi manna. Prouenit autem ista ariditas multis de causis. ¶ Quandoque ex superbia, quae est mors Gelboe, in quo nec ros nec pluuia descendit. Vnde Ber. loquens in persona illius qui deuotione amisit occasione superbiae, dicit: Ab heri & nudius tertius inuasit me languor animae, & inde hebetudo insolita, quaedam inertia spiritus. Superbia inuenta est in me, & Deus declinavit a seruo suo in ira. Non compungi ad lacrymas queo, tanta est duritia cordis ut non sapiat psalmas non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non inuenio. Ideoque ad opus manuum piger, ad vigilias somnolentus, ad iram praecipuus, ad odium pertinax linguae & gulae indulgentior, securior, & obrusior ad predicationem. Heu omnes mores in circuitu meo visitat dominus: ad me autem non appropinquat. ¶ Quandoque autem prouenit ariditas ista ex defectu cibi spiritualis. vnde Psalmist. Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. ¶ Prouenit etiam quandoque ex acedia. Cum ceterae creaturae ex otio impingunt, & ex labore attenuentur: anima humana e contrario ex labore impinguatur, & ex otio, & deliciis attonatur. Vnde Prover 13. Vult & non vult piger: anima autem laborantium impinguabitur. Quod ideo accidit, quia opera bona cibi sunt eorum qui ea faciunt. vnde vita spiritualis sustentatur & roboratur. Homines vero qui patiuntur illam spiritualem ariditatem, duri sunt frequenter ad ea quae sunt pietatis, & inflexibiles ad ea quae sunt obedientiae. Dura facilius franguntur, quam flectantur. Si ad ignem tribulationis ponantur, nihil spiritualis pinguedinis emittunt: quia nec gaudent nec gratias agunt, sed statim ardent & exuruntur per impatientiam. Ad modicum statum tentationis igne peccati succenduntur. Ad bo-

Et 4

na opera sunt steriles. Quæ aliis facilia sunt vel etiam iucunda, videntur eis importabilia: sicut panis aridus quâdoque transglutiri nō potest qui tamē adiutorio liquoris delectabilis efficitur.

De vitio Tristitia in diuino seruitio. CAP. XIII.

Tristitia est *xiiii.* vitium pertinens ad acediam. Et notandum quod tristitia est vitium valde detestabile in seruitio diuino: valde enim displicet Deo, & placet diabolo, & homini valde nocet. ¶ Primum patet illud 2. ad Cor 9. Hilarem enim datorem diligit Deus. Et e contrario. Tristem datorem odit Deus. Et merito. Tristitia enim in seruitio Dei est quasi absinthium positum in esca Dei. bonum enim opus est esca Dei, sicut ostentum est prius. Præterea quum omnia bona nostra Dei sunt, & solum ea quæ de manu eius accepimus demus ei, sine tristitia debemus esse, quum oportet nos ei dare. Item quum eis quæ nullius vel parui valoris sunt, parua vel quasi nulla occasione ad eum legi efficiamur, satis potest Deo displicere, vt in eius obsequio vbi sunt tot causæ lætitiæ lætificari non possumus. ¶ Causæ lætitiæ quas debemus habere in diuino seruitio, hæc sunt: scilicet quod tanto Domino seruiemus, scilicet cui seruire regnare est, & q. in domum Dei imus. Vnde Dauid: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, &c. Et quod tantum lueramur, scilicet gloriam æternam. Vnde Psalmist. Et cantet in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini. ¶ Quod verò tristitia ista valde diabolo placeat, potest ostendi per suum contrarium, scilicet per hoc, quod lætitia spiritalis valde ei displicet. Vnde 1. Reg. 4. dicunt Philistiini: Vae nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudiustertius. Vg nobis, &c. Et beatus Antonius dicit quod vnicuique ratio vincendi inimicum, est lætitia spiritalis. Legitur etiam 1. Mach. 4. de Iuda, quod præliabitur prælium Israël cum lætitia. Et subditur, quod dilatauit gloriam populi sui. ¶ Nocet etiam homini tristitia tripliciter, scilicet eum affligendo, vnde Prou. 25. Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: sic tristitia viri nocet cordi. Nocet etiam homini eum excæcando in his quæ ad Deum pertinent. Vnde in vitio patrū legitur: Vincula pedum impedimenta sunt cursoris, & tristitia impedimentum est diuinæ visionis. Nocet etiā tristitia spiritaliter occidendo. Frequenter etiā est alterius peccati occasio. Vnde Eccl. 30. Tristitiā longe expelle à te. Multos enim occidit tristitia.

De vitio vitæ. CAP. XV.

Tædium vitæ, est vitium decimum quintum, pertinens ad acediam, & prouenit ex longa tristitia in diuino seruitio. postquam enim aliquis tristitiam patitur, paulatim corrumpitur, adeo vt non

non solum displiceat ei Deo seruire, sed etiam viuere. ¶ Notandum tamē est, quòd tædium huius vitæ prouenit ex diuersis causis. Quandoque prouenit ex Dei amore & desiderio cælestis patriæ. Vnde Greg. Sancti grauitèr tolerant quicquid non sonat id quod amant. ¶ Quàdoque etiam prouenit ex cōsideratione malorū quibus mūdus plenus est. Vnde Ecc. 2. Tēruit me vitæ meę vidētē mala vniuersa esse sub sole & luna, & cunctā afflictionē & vanitatē spiritus. Et eiusdē 4. Vidi calumnias quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminē consolatorē, & non posse resistere eorum violentiæ, &c. ¶ Quandoque prouenit tēdiū vitæ ex vehemētia tribulationis. vnde Iob 10. Tædet animā meā vitæ meæ. Et 2. ad Cor. 1. Super modum grauati sumus, ita ut tæderet nos etiam viuere. ¶ Quandoque etiam prouenit ex acedia, ad quod possumus referre quod legitur 3. Re. 19. de Elia, qui petiit animæ suæ vt moreretur, proiecitque se subter vnam iuniperum, & obdormiuit, & ecce angelus Domini tetigit eum, Et subditur quibusdam impositis, quòd iterum obdormiuit.

De Desperatione. & vnde prouenire consuevit. CAP. XVI.

Desperatio est vltimum vitium pertinens ad acediam. Solet autem prouenire desperatio ex nimia tristitia. Vnde Prou. 13. In mœrore animi deiicitur spiritus: scilicet in profundum desperationis. Et eiusdē 17. Spiritus tristis exccat ossa. Tristitia etiam fortem animam excæcat ab humore gratiæ vt per peccatum desperationis frangatur. vnde Eccl. 14. Felix qui non habuit animi tristitiam, & non excidit à spe sua. ¶ Et notandum quòd peccatum desperationis valde displicet Deo. vnde dicit Hier. super Psal. 108. quòd magis offendit Iudas Deū in hoc, quòd ipse se suspendit, quā in hoc, quòd Dominū tradidit. Valde etiā placet diabolo: quia ille qui dicit verbum desperationis, dicit malū verbum quod dicūt illi qui victi sunt. Et ideo diabolo valde grātū est, qui est aduersarius noster. vnde Prover. 14. Si desperaueris in die angustia lapsus, minuetur fortitudo tua. Multū valet spes seu fiducia in Deo ad fortitudinem. vnde Esa. 40. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem. Fortitudo enim Dei quodammodo eorū efficitur, quia de ipsa eis subuenitur. Ideo in Psal. dicitur: Sperans in Domino, non infirmabor. Cū fortitudo Dei sit eorū qui sperant in Deo: sicut Deus non infirmatur, ita nec illi qui in Deo sperant. Hac de causa dictū est illud Psal. Non derelinquet omnes qui sperāt in eo. Sicut vanitatis est fulcimentum negare innitenti: ita veritatis est non negare. Vnde quum veritas Deus sit, confidenti de se nō negat auxilium. Ideo

ipse dicit in Psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum.

¶ *De remedijs contra desperationem.*

S V M M V M remedium cōtra peccatum desperationis est, memoria Dominicæ passionis. vnde Bern. Peccauit peccatum grande: conscientia mea turbabitur, sed non perturbabitur, quia vulnerum Domini recordabor. Qui tam ad mortem quod non morte Christi soluatur? Si in mente venerit tam potens tamque efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. ¶ Secundum remedium est, cōsideratio magnæ virtutis quam habet pœnitentia. Est enim pœnitentia medicina contra quã nulla spiritalis infirmitas præualet. Eccl. 10. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit, locum tuum ne dimiseris, quia curatio cessare facit peccata maxima. Et beatus Martinus legitur dixisse diabolo. Si veram pœnitentiã posses habere, ad hanc veniam posses consequi. ¶ Tertium remedium est, cōsideratio illarũ personarum, cum quibus dominus legitur misericorditer egisse. Vnde Bern. Omnino propter mansuetudinem quam te prædicatur currimus post te domine Iesu, audientes quod non spernas paupertatem, peccatores non horreas. Non horruit confitentem latronem, nõ lacrymantem peccatricem, non supplicentem Chananzam, non deprehensam in adulterio, non cadentem in teloneo, non supplicentem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non impugnatorem crucifixores tuos, ideo in odorem vnguentorum tuorum currimus. Potest etiam valere contra desperationem illud quod legitur Luc. 15. Dico vobis, quia gaudium est angelis, &c. Ad idem valet quod legitur de filio prodigo, de quo dicitur, quod cum adhuc lōge esset, vidēs eum pater eius, misericordia motus est, & occurrens cecidit super collũ eius, & osculatus est eum. Præterea, quis dominus exheredatus à terra sua & hominibus suis, nõ gaudeat de eorũ recuperatione? Quomodo ergo non gaudebit Dominus de conuersione peccatorum? Ad idem potest valere, si attenatur magnitudo odij quod habet Deus contra peccatum de quo dictum est supra in principio. Ex hoc patet quod destructio peccati plus placet Deo, quàm ipsi peccatori.

De acedia claustralium, & duodecim malis quæ ex ea proveniunt.

C A P V T X V I I.

P RÆTER istam diuisionẽ peccatorũ, cuius membra iam persecuti sumus, sunt multæ aliæ diuisiones pertinentes ad peccatum acediæ, quas præmittimus, nisi quod de vna breuiter tangemus. ¶ Notandũ est ergo quod acedia potest diuidi in acediã

seculari

secularium & acediam claustralium. De acedia secularium nihil dicemus. Sed contra acedia claustralium ostendemus duodecim mala quae in claustralibus solent inueniri ex peccato acediae.

¶ Primum est, quod licet die & nocte in ore habeant cibum regium qui de ore Dei procedit, scilicet verbum Dei: tamen ex pigritia terendi eum famelicum remanent, nec reficiuntur de cibo illo. Inter aromata nocte & die versantur, & tamen ex pigritia applicandi olfactum, odore eorum non confortantur. Sacra scriptura apotheca est spiritus sancti. Vnde Eccl. 24. dicitur de sapientia: Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedit. ¶ Secundum est, quod cum ipsi sint de nocte & de die in colloquio cum Deo, permittunt tamen multos dies transire, quod non aperiunt oculos cordis, ut videant quis loquatur cum eis, vel quid loquatur. Sicut dicit Gregorius: Cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus, loquitur nobiscum Deus. Magna ergo pigritia est non attendere cum quo loquimur, quando cum Deo loquimur: praecipue cum ipse moneat ad hoc, dicens: Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. ¶ Tertium est, quod ipsi non proficiunt in his quae religionis sunt: imo quanto diutius in religione sunt, tanto magis dissoluti sunt. Quod valde verendum est: sicut in scholis diu esse, & in scientia non proficere. Tales religiosos non iuuat assuetudo, ut faciant melius ea quae sunt religionis, sed potius nocet: quanto enim orant diutius, tanto orant in deuotius. ¶ Quartum est, quod quanto diutius Deo seruiunt, tanto minus certi sunt quod habeant gratiam ipsius. Et in veritate satis dolere potest qui reliquit mundum ut Deo seruiret, & postquam diu seruiuit nullam cum eo familiaritatem habet. Pauca vel nulla signa habet, quod seruitium eius sibi placeat. Interdum tamen accidit quod dominus minus bonos consolatur tanquam firmos, & tanquam eos qui propriis expensis non sufficiunt ei seruire. Meliores vero inconsolatos relinquit tanquam fortiores, & tanquam eos qui propriis expensis sibi seruire sufficiunt. Vnde Luc. decimo quinto, ait maior filius patri, Ecce tot annis serui tibi, &c. Et respondit pater: Fili, tu semper mecum es, &c. ¶ Quintum est, quod quanto diutius in camino paupertatis existunt, tanto meliores & delicatiores existunt. Caminus vasa lutea consolidat: sic paupertas claustrales illos qui molles & delicati erant in seculo consolidare debet. Sed multi cum deberent consolidari, potius dissoluntur. Quod tribulationes, paupertas, & huiusmodi excoquant & consolident, potest haberi ex Vitis patrum, ubi legitur, quod si cruda tegula ponatur in flumine, dissoluitur: cocta

cocta verò nō. Ita & homo carnalem habens sapientiā, qui non est tentationū igne decoctus. Itē Esa. 48. Ecce excoxi te, sed non quasi argentū elegi te in camino paupertatis. Non quasi argentum excoquitur qui de eo quod excoquitur feces assumit, non deponit. In camino paupertatis dominus seruos suos vel eligit, vel assumptos alibi reponit. ¶ Sextum est, q̄ quāto diutius soli iustitiæ approximauerūt, tanto frigidiores existunt. Et satis admirandum est, vnde hoc accidit: quanto enim proximiores sūt, tanto videntur q̄ feruētiores esse deberent. Sed timendū est ne nubes alicuius peccati interposita hoc impediāt, vel ne per aliquem errorem fiat, vt cum progredi debeant, regrediantur, & cum deberent appropinquare terræ promissionis, ab ea elongentur. Sicut accidit filiis Israël, qui triginta octo annis in deserto errauerunt. Qui cum crederent appropinquare terræ promissionis, ab ea elongabantur. ¶ Septimum est, q̄ quāto diutius existunt in loco impinguationis & saginationis spiritualis, tōto macilentiores inueniuntur. Locus in quo anima repleri deberent pinguedine & adipe spirituali, est pax & trāquillitas claustrī. Sed acediosi quāto magis ibi sunt, tanto magis inueniuntur macilenti. Quod bene ostendit ignis tribulationis quē sustinere nō possunt, quin statim per irā exurātur. ¶ Octauū est, q̄ in statu in quo nō solum currere, sed etiā volare deberent vitæ contemplatiui, cum aues spirituales sint, pigri & tardi efficiuntur. Erāt illi qui strenui erāt in seculo, interdū desidiosii efficiuntur in claustro. ¶ Nonū est, q̄ in loco vbi est maior cōflictus, securi & Tom nolenti efficiuntur. In maiori cōflictu belli spiritualis sunt claustrales, quāam alij. Plus enim gaudet diabolus quandoque cum claustralē aliquem ad hoc deducit vt mulierem mala intentione tangat, quāam gaudeat de adulterio vnus hominis secularis. Sicut ostēsum est prius in tractatu de Luxuria. Vnde claustrales non debeant esse securi: sed cū timore & solitudine salutem suam operari. ¶ Decimū est, q̄ ipsi volunt esse otiosi vbi minime locus est otij. Licet aliquis toleret quandoq; arbores steriles in terra sua deserta: tamen in terra bene culta, sicut in hortis, non tolerat eas vllō modo. Sed constat q̄ claustrum est velut hortus conclusus, iuxta illud Cantic. 4. Hortus conclusus, soror mea sponsa. Vnde in claustro minus sunt tolerabiles homines otiosi, qui sunt velut arbores steriles, quāam in aliis locis. ¶ Vndecimum est, q̄ ibi procrastinantes & differentes fiunt, vbi deberent omnino esse parati. Si fatua est procrastinatio siue dilatio senum in his quæ pertinent ad salutē eorū, quanto magis in clau

claustralibus qui iam sunt mortui, iudicanda est fatua craftinatio propriæ correctionis, vel meliorationis eorum. ¶ Duodecimum est, quod ibi præcipue tristes sunt, vbi præcipue vel solum læti esse deberent. In diuino seruitio præcipue locus est gaudij in vita ista: quia ibi præcipue facit homo vtilitatem suam.

¶ De octo remediis contra Acediam. PARS XII.

Sequitur de remediis contra Acediam, de quibus sufficiat ponere octo, licet sint multa p'ura. ¶ Primū est, diuersitas occupationum. Hoc remedium habetur in Vitis patrum, vbi legitur q' beatus Antonius tentatus fuit à spiritu acediae, & residens in eremo dicebat: Domine, saluari desidero, sed vanæ cogitationes nō permittūt me. Quid faciam in tribulatione, vel quomodo debeā saluari, dignāter ostende. Et respiciens vidit quēdam altantem torquētem funiculum, qui sibi similis erat: deinde ex opere surgentem & orantem, & iterum sedentem, & plectas facientē de palmis, & inde ad orationem rursus surgentem. Erat autem ille angelus Dei, & dixit ei: Et ita faciens Antoni, saluaberis. ¶ Secundū est, cōsideratio pœnæ futurę. Hoc habemus Ierem. 1. vbi legitur: Quid tu vides Ieremia? Et dixit, Virgam euigilantem ego video. Virga euigilans à somno acediae vel pigritię, est cōsideratio pœnæ futurę. ¶ Tertium est, cōsideratio æterni præmij. vnde Aug. Labor te terret, vide mercedem. Et Genes. 15. Factus est sermo domini ad Abraham per visionem dicēs: Noli timere Abraham: ego protector tuus, & merces tua magna nimis, si terret pigrum labor, attrahat eum merces. Secundum & tertium similiter habemus in Vitis patrum: vbi dicitur q' quidam frater interrogauit abbatem Achillem, dicens: Cur sedens in cella mea patior acediā? Cui senex: Quia nondum vidisti requiem quam speramus, neque tormenta quæ timemus. Si enim ea inspiceres diligenter, & si vermibus plena esset cella tua vsq; ad collum, etiam in ipsis permaneres sine acedia iacēs. ¶ Quartum est, societas bonorum. Hoc remedium possumus habere ex isto verbo Exo. 17. vbi dicitur, q' pugnante Iosue contra Amalech, orabat Moyse leuans manus ad dominum, cuius manus graues erant: sed Hur & Aaron sustentabāt manus eius ex vtraque parte. Per quos signātur duo genera hominum, quorum societas amanda est. Per Hur qui interpretatur lumen, significātur illi qui ministrāt lumen doctrinæ. Per Aaron qui interpretatur mons fortis, significātur illi quorū interuentu venit homini auxiliū. iuxta illud, Leuaui oculos meos in mōtes, vnde veniet auxiliū mihi. Illis ergo qui manus habent graues ex acedia, ne
cessa

cessarium est vt habeant tales in societate sua, qui eos exemplo suo & doctrina illuminent & orationibus iuuet. ¶ Quintū est exemplū illius qui piger non fuit, sed exultauit vt gigas ad currendam viam. Hoc remedium habemus Matt. 26. vbi dominus dixit discipulis: Non potuistis vna hora mecum vigilare? Cū domino vigilare, est exēplo eius à somno acediae cauere. Hoc remedio vtiur Apostolus ad Hebræos, 12. dicens: Recogitate qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. ¶ Sextum est consideratio periculorū, in quibus sumus in præsentia, quod dominus insinuat Matt. 26. vbi dicit, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Tria genera periculorum consueuerūt specialiter homines excitare à somno. Periculum aquæ, ignis & latronū: quæ pericula specialiter nobis imminet. Non enim est dies in quo fluctus malorum cogitationum super caput cordis nostri nō ascendunt. Nō est etiam dies in quo ignis prauro desideriorum in domo conscientiae nostrae nō succēdat. Latrones etiam semper adsunt. Etiam illi qui debent esse seruientes nostri depredantur nos, vnde Thren. 3. Oculus meus depredatus est animam meam. ¶ Septimum remedium est amor Dei, quod docet nos dominus Leuit. 6. vbi dicitur, Ignis in altari meo semper ardebit, quē nutriet sacerdos, subiiciēs ligna mane per singulos dies. Deus vul. q̄ semper in altari cordis ardet ignis feruoris. Hunc ignem debet nutrire sacerdos in suis subditis: vel quilibet in semetipso subiiciēdo ligna per singulos dies recolendo beneficia Dei quibus debemus respondere: vel mala nostra recordādo, pro quibus Deo satisfacere debemus, vel promissa prēmia quæ prometeri debemus. Præcipuē deberēt in nobis istum feruorem accendere, beneficia quæ nobis Christus exhibuit in carne mortali assumpta. Vnde Bernardus: Quid nobis non suaue, cū recordati fuerimus infantiliū necessitatum Christi, laborum in prædicando & cæterorū: Quis amplius gemet dicens: Nimium ieiunamus, nimium vigilamus? cū male sumæ parti debitorum respondere non valeamus. ¶ Octauum & summum remedium est gratia Dei. Hoc remedium insinuat nobis Bernard. super Cant. ibi, Trahe me post te, dicens in persona eorum qui pigri sunt: Opus habemus trahi: quia refriguit parumper ignis amoris tui: nec valemus à facie frigoris huius currere, sicut heri & nudius tertius: curremus postea, cū reddideris læticiam salutaris tui, cū redierit melior temperies gratia. Vnde cū aliquis sentit se segnem vel acediosum, instare debet

debet orationi coram Deo, vt orando impetret gratiam quæ ab eo expellat acediam. Et notandum quod omnia quæ dicta sunt ad detestationem acedię, possunt esse remedia contra acediam: ideo de remedijs Acediæ hic finem facimus.

De indiscreto feruore: qui acedia videtur esse contrarius,

PARS IIII. quæ habet quinque capitula.

De feruore indiscreto, de hijs quæ exiguntur ad hoc vt aliqui Deo discretè seruiat.

CAP. I.

Sicut in vitio auaritiæ tractauimus de vitio prodigalitatjs, eodẽ modo tractabimus de indiscreto feruore. Acedia enim & indiscretus feruor quodammodo videntur esse vitia opposita. Ad cuius detestationem valere possunt. Primo testimonia scripturarum: sicut illud ad Rom. 12. Rationabile sit obsequiũ vestrum. ¶ Tria sunt quæ exiguntur ad hoc vt homo cũ discretione & rationabiliter Deo seruiat. Primum est, nobilitas personæ cui seruitur. Vnde honor regis iudicium diligit, scilicet iudicium discretionis. Secundũ est, humana natura. Homo enim rationalis creatura est, & ideo rationabiliter operari debet. Plus debet inniti sapientiæ, quã fortitudini. Belluinum enim est viribus decertare, sicut dicit philosophus. Tertio requirit hoc ipse hostis contra quẽ pugna habemus: diabolus enim contra hominẽ pugnat potius astutia & sapietia, quã viribus: ideo & nos sapietia cõtra eũ pugnare debemus, non viribus: vires enim nõ sufficeret resistere sapietia: quia melior est sapietia, quã vires: & vir prudẽs, quã fortis. Sap. 6. Ad signandũ quod Deo non placeant opera sine discretione facta, non offerebatur in lege animal cæcum. Ideo etiam in omni sacrificio offerebatur sal. Sale condiuntur cibi vt hominibus bene sapiant: per quod signatur discretio, quæ facit opera grata Deo. Ad idem Prou. 4. Palpebræ tuæ præcedat gressus: id est, considera opera tua. Et illud Apost. 1. ad Tim. 5. Noli adhuc aquam bibere, sed vino modico vttere. Glos. Prudenter sibi vult Deus seruire: non in nimietate, ne debiles fiant, & post medicorum suffragia quærant. Temperadum est enim, vt si fieri potest, ceptũ obsequiũ gradatim prouehatur, potius quã in cõsideratione minuatur. Ad idẽ 1. Pet. 4. Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tentationem vobis fit. Et Eccle. 7. Noli esse iustus multum. Ibi dicit glo. interlin. quod summa iustitia, summa iniustitia est. Sunt aliqui qui in nullo volunt condescendere carni, quorum iustitia magna iniustitia est. Ad idem potest valere illud philosophi: Arbitror primo in vita vtile esse, ne quod nimis.

De

Secundo potest valere ad detestationem indiscreti feruoris, si ostendamus mala quæ ex eo sequuntur. Et ostendit beatus Bernardus quatuor mala ex eo sequi, dicens: Qui ex indiscretionis vitio ieiunia & vigiliis & huiusmodi sic agit, ut deficiente spiritu vel corpore languere, spiritualia impediatur, abstulit corpori suo boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorem: sacrilegus est, & omnium bonorum in Deum reus. Sacrilegus talis dicitur, qui violat templum Domini, scilicet corpus suum. Salomon etiam ostendit quod malum sequitur ex indiscreto feruore. Prover. 19. dicens: Qui festinus est, pedibus offendit. Ille ex festinatione offendit qui ex indiscreto feruore infirmitatem corporis sui seu anime incurrit. Et licet ex festinatione sequi posset casus in quocunque ambulante: tamen precipue in eo qui per scalam vadit. Præterea talis casu suo multum descendit. Vnde cum conuersio viri religiosi sit quasi ascensus per scalam, cum discretionem debet ascendere. Si enim per infirmitatem corruat, ipse descendit vsque ad initium scalæ. Oportet enim eum comedere carnes, & talia facere quæ faciebat in seculo. Vnde dicit beatus Bernardus. Nemo repente fit summus. Ascendendo, non volando, apprehenditur summitas scalæ. De indiscreta etiam festinatione legitur Proverbiorum 13. quod substantia festinata minuetur. Et eiusdem 20. Hereditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Et licet ista festinatio in omnibus timenda sit, precipue tamen in nouitiis. Ille qui equum suum nimis fatigat in mane, non videtur facere in die bonam dietam. ¶ Sequitur etiam ex indiscreto feruore, peccatum superbiæ & vanæ gloriæ. Vnde quidem corpus non frangendum, sed regendum est. Sint ergo moderata ac sancta & simplicia in omni humilitate ieiunia, quæ ita corpus attenuent ne animam eleuent, ne res humilitatis gignat superbiam, & vitia de virtute nascantur. Quæ supererit spes salutis, si ipsa anime remedia venena sunt? ¶ De superbia etiam talia dicit Bernardus. Quæ maior superbia, quàm vnus homo toti congregationi iudicium suum præfert? tanquam ipse solus habeat spiritum Dei? De vanâ etiam gloria dicit beatus Bernardus ad fratres suos: Non legitis in regula nostra, quod quicquid sine voluntate & consensu patris spiritualis fit, vanæ gloriæ imputabitur, non mercedis. Et Matthæi 6. Exterminant facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. Sequitur etiam ex feruore indiscreto scâdalum alio

aliorum, & maxime in congregatione. Bern. de talibus: Hi sunt
 uiratis diuiores, inimici pacis. Casus etiã vnus talium mul-
 tos exterrere & tepefcere facit à desiderio proficiendi. Et cui⁹ exē-
 plum debuit alios attrahere, facit eos formidare aulteritarem
 religionis, vt adimpleatur illud Pſal. Poſuiſti firmamentũ eius
 formidinem. Videtur etiã ſequi ex feruore indiſcreto quãdã
 idololatria. Vnde Bern. Scelus eſt idololatria nõ acquieſcere,
 & quaſi peccatum ariolandi nolle obedire. Et ſubdit: Eant nunc
 qui ſe faciunt religioſiores aliis, qui nõ ſunt ſicut ceteri homi-
 num: ecce pagani & idololatra ſunt. Et 1. Reg. 15. dicit Samuel,
 q̄ peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolola-
 tria nolle acquieſcere. Sequitur etiã ex indiſcreto feruore quã-
 doque rapina. Iudicium enim quod debet eſſe apud patre ſpiri-
 tualem, vlturpant ſibi tales perſonæ, & id cui renũtiauerunt, ite-
 rum ſua auctoritate reaſſumunt. Vnde Bern. Qui veſtri curam
 ſemel nobis cõmiſiſtis, quid ruruſum de vobis vos intromittitis?
 Et vt breuiter dicam, Non habet calidus hoſtis efficacius ma-
 chinamentum ad tollendam de corde dilectionem, quã ſi
 efficeſſe poſſit vt in ea incaute, & non cum ratione ambuletur,
 ſicut dicit beatus Bernardus.

De duodecim ſtultitiis indiſcreti feruoris. C A P. III.

Tertio poſſunt valere ad dereſtationẽ huius vitij ſtultitiæ
 quæ oĩtẽduntur in his eſſe qui laborãt hoc vitio, quæ ſunt
 duodecim. ¶ Prima eſt, q̄ ipſi contra ordinem eccleſiæ crucem
 lumini præferunt, vel potius ſine lumine ferunt. Ordinatum eſt
 in eccleſia q̄ lumen cruci præferatur, ad ſignificandum q̄ lumẽ
 ſapientiæ cruci pœnitentiæ præferendum eſt. Vnde legitur in
 ſine Prou. de ſapiente muliere, q̄ ipſa operata eſt conſilio ma-
 nuum ſuarum. Manus ſunt quæ non ſolum habent cognitionẽ,
 ſed etiam operationem bonam, quorum conſilio præcipuẽ ac-
 quieſcendum eſt. Ex hoc verò q̄ tales crucem pœnitentiæ ſine
 lumine conſilij ferunt, accidit frequenter, q̄ ipſi innocentem
 crucifigunt qui latronem crucifigere debuerunt, ſcilicet nouũ
 hominem, qui debuerunt crucifigere veterem. Vetus homo in-
 telligitur ex peccatis compoſitus, velut ex membris. Vnde ad
 Col. 2. Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, &c.
 Homo nouus intelligitur compoſitus ex virtutibus, velut ex
 membris. Nouus ergo tunc crucifigitur, quando per nimiam
 afflictionem abſtinentiæ virtutes operari non poſſunt. ¶ Secun-
 da ſtultitiã eſt, q̄ ipſi aſſumunt arma nimis ponderoſa, quæ pō-
 dere ſuo eos deiciunt, & quæ debuerunt. eos ab hoſte prote-

gere, potius eos capi ab hoste faciunt, non attendentes quod fecit Dauid, 1. Reg. 17. qui Saul nimis ponderosa arma deposuit, quibus depositis Goliath deuicit. Sic aliqui deuicerent d'abolum cum mediocritate ieiuniorum & vigiliarum, qui cum nimietate per iram vel impatiētiā deuincuntur. ¶ Tercia est, quod quum ipsi habeant equū valde impetuofum, non curant tamen frānum imponere ei, sed solum calcaribus sunt contenti, quum tamen coniter frānum non minus necessarium esse equo, quā calcaria. Non minus periculofum est alicui inter hostes esse sine frāno, quā sine calcaribus. Bern. Bonæ vol. nati nō semper credendum est, sed frānanda & regenda est maxime in incipiente. Iac. 3. Frāna in eq. orū ora mittimus ad consentiendum nobis, &c. ¶ Quarta est, quod cum infirmitas quæ est ex calida causa periculofior sit, quā illa quæ est ex frigida: ipsi tamen se sanos omnino putant, licet ex calida causa infirmentur. Acedia enim velut infirmitas est ex causa frigida. Vnde tepiditas vocatur. Indiscretus verò feruor, est velut infirmitas ex calida causa: & ideo periculofior esse videtur. ¶ Quinta est, quod cum ipsi habeant dominū dicitissimū & liberalissimū, credunt tamen placere se seruientes illius adeo fame affligant, quod impotentes fiant ad seruiendū ei, quū tamē sciant hoc non placere hominibus pauperibus atq; auaris etiam de iumentis suis. Nullus enim vult iumentum suū tantum ieiunet quod ei seruire nō possit. ¶ Sexta est, quod quū magis periculofum sit nauem esse nimis onerata quā vacuam: ipsi tamen nō curant cauere nauis suæ a periculo nimis oneris. Homo in mundo isto est velut nauis in medio mari. Vnde facta est quasi nauis inuitoris. Hoc dicitur de sapiente muliere, Prou. ca. vlt. Imminet autē huic nauis duplex periculus scilicet submerfionis ex nimio onere, & euerfionis per fluctuationum ex vacuitate. Sed tales periculo submerfionis non curant subuenire. ¶ Septima est, quod ipsi iudicant cibum esse subtrahendum filiis Dei, qui digni essent cibari auro & argēto, & potari balsamo: iuxta illud Bern. Da mihi alterum Timothei & ego eum si vis cibo auro, & potu balsamo. Ad cumulū huius stultitiæ facit hoc, quod ipsi vidēt tot filios diaboli qui omni bono sunt indigni, ita largē bona domini sui expēdere. ¶ Octaua est, quod quum ipsi velint multum Deo seruire: ita tamen volunt et seruire, quod nō possint ei diu seruire Sapiēs: Quid stultius, quā quod libetē facias, curare ut diu facere nō possis? Nona est, quod quum equis suis suberabunt auenam, volunt facere maiorem dietam tam male proportionantes quā asino debentur, scilicet

scilicet cibaria, virgam & onus. Virgam & onus duplicat, cibaria autem dimidiant: de his habetur Eccles. 33. Cibaria virga & onus asino, &c. ¶ Decima est, q̄ ipsi se perfectos nō aestimant, nisi magistrum iuvm Christum excedant, cum scriptū sit Luc. 6. Perfectus omnis erit si sit sicut magister eius. Constat cuilibet fideli Christum perfectissimum fuisse, & tamen comedeat & bibebat mediocriter. ¶ Undecima est, q̄ ipsi credunt se ipsos esse sanctos nō posse, nisi prius fuerint homicidæ. Si ille qui auferret victum alicui quo victurus esset per annū homicida reputaretur: Quantum magis ille qui nimis ieiuniis & afflictionibus efficit vt decem annis citius moriatur quam esset moriturus? ¶ Duodecima stultitia est, q̄ quum ipsi alius boni sint, & caueāt à nocimento omnium: tamen sibi ipsi mali sunt & immiseri-cordes. Sed qui sibi nequam, cui bonus? Eccles. 14.

De malis que faciunt delicata cibaria.

CAP. IIIII.

Sciendum est, q̄ in cibis qui sumuntur valde timenda est delectabilitas, quia frequenter nimis sumitur de cibis delectabilibus. Præterea, cōsolatio in cibis delectabilibus, quādoq; prohibet hominem à diuina cōsolatione. Secundum Bern. Nimis delicata est diuina cōsolatio, quæ non datur admittētibz alienam. Sed si quis in cibos quos sumit in quātitate & in ardore caueat, & creatori de creaturis quas sumit gratias agat, non solū absq; peccato, sed etiā meritorie potest sumere de cibis illis quantum necesse est ad sustentationem corporis sui. Deus enim creauit cibos ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, 1. ad Timot. 3. Et vt breuiter dicam, sic debemus habere corpus sicut ægrum comedentem, cui multum volenti inutilia sunt neganda, vtilia verò etiam nolenti sunt ingerenda.

De condescensione patrum spiritualium circa fratres. CAP. V.

ET notandū q̄ sicut apud religiosos viros præcipue oportet nouitios cauere ab indisereto feruore: sic oportet patres spirituales cōdescendere fratribz quandoque. Vnde legitur de beato Antonio, q̄ quidam venator vidit eum gaudere cū fratribz suis, & displicuit ei. Cui Antonius volēs ostendere, quòd quandoq; oporteret eum condescendere fratribz, ait: Pone sagittam in arcu, & trahere. Et fecit sic. Et rursus dixit, Trahe. Et traxit. Et rursus, Trahe, dixit, Et respōdit sagittarius: Si supra mensuram traxero, frāgetur arcus. Et respondit Antonius: Ita est de opere Dei, si supra mensuram tendimus, fratres deficiunt. Expedi ergo aliquādo laxare rigorem. Simile est de chordis citharæ, quæ si parum tendantur, raucè sonant: si nimium, rumpuntur.

tur: si moderatè, dulcem sonum reddunt. Impetus animi obice inuento intumescit: ideo aliquid libertatis cōcedendum est interdum fratribus, ne sicut accidit in doliis ferratis, circuli in eis rumpantur, & fundus exiliat. Castanea nō incisa in igne posita, aut crepat au exilit. Dicitur etiam q̄ terrā moras fiat ex multis vaporibus in visceribus terræ meatum non habentibus: ideo oportet homines ab hominibus non nimis coartati, imò aliquis locus relinquendus est gratiæ Dei & libertati arbitrij.

TRACTATUS VI. de Superbia.

Quare vitia sic ordinentur, & de radicibus vitiorum. Et de ordine dicendorum de Superbia.

PARS I.

DICTO de vitio Gulæ, Luxuriæ, Avaritiæ, & Acediæ, dicendū est de tribus vitiis sequentibus, scilicet vitio superbiæ, inuidiæ & iræ. Cuius ordinis ratio sic potest manifestari. Sicut virtus secundū Aug. amor est ordinatus: sic vitium est amor inordinatus. Amor verò duab' de causis potest esse inordinatus. Est enim inordinatus si sit amor mali. Licet etiā amor boni sit, est tamen inordinatus si sit nimius vel nimis parvus: & hoc secundum duas species bonorū: quædam autē bona sunt parua, scilicet temporalia seu corporalia: quædam verò magna: vt sunt bona gratiæ & bona gloriæ. Bona verò gratiæ intelligimus ipsam gratiā & opera meritoria. Amor ergo magni boni inordinatus est, si sit paruus. Et talis amor videtur esse radix in vitio acediæ. Acedia enim videtur esse paruus amor magni boni: vnde & tepiditas vocatur. Amor vero parui boni inordinatus est, si sit nimius. Et iste amor videtur esse radix in vitio gulæ, luxuriæ, & avaritiæ. Et diuersificatur amor iste, q̄ bona parua amari possunt quo ad dñm seu possessionē, vel quo ad vsū delectabilē. Primo modo amat ea auar'. Secūdo modo gulosus & luxuriosus. Vitiū verò gulæ & luxuriæ in hoc differūt: q̄ vitiū gulæ est amor inordinatus delectationis, qui est secundū gustū. Vitium verò luxuriæ est amor præcipuè illius delectationis quæ secundum tactū est. Amor verò qui est inordinatus, eò q̄ est amor mali, videtur posse distingui in amorē proprii mali & alieni mali. Sed quia nullus propriū malū amat inquantū tale: sed quādoq; ideo, q̄ æstimat illud esse bonū corpori, ideo tantū alieni mali amor radix est in tribus vitiis quæ sequūtur. Et diuersificatur per hoc q̄ in superbiæ peccato est amor proprii boni cū alieno malo. Amat enim superbus sui exaltationē, & proximi deiectio